

Gregorčičeva 20–25, SI-1001 Ljubljana

T: +386 1 478 1000

F: +386 1 478 1607

E: gp.gs@gov.si

<http://www.vlada.si/>

Številka: 61400-5/2015/6

Datum: 13. 11. 2015

Akcijski načrt za jezikovno izobraževanje

Krovni dokument: Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 (ReNPJP14-18)
(v nadaljevanjem besedilu: Resolucija), točka 2.1 – Jezikovno izobraževanje

Kazalo

Uvod	3
0 Splošni cilji in ukrepi	4
1 Slovenščina kot prvi jezik v Republiki Sloveniji.....	6
2 Slovenščina kot drugi in tuji jezik.....	17
3 Slovenščina v zamejstvu, zdomstvu in izseljenstvu	25
4 Jeziki manjšin in priseljencev v Republiki Sloveniji.....	33
5 Tuji jeziki	38
6 Govorci s posebnimi potrebami	51
7 Jezikovna ureditev visokega šolstva in znanosti.....	71

Uvod

Akcijski načrt za jezikovno izobraževanje je vsebinsko oblikovan v skladu z Resolucijo in je v glavnem tudi enako členjen. Delovna skupina je podrobno preučila posamezna področja jezikovnega izobraževanja v Republiki Sloveniji, ugotovila razvojne potrebe ter na podlagi tega določila prednostne cilje, ustrezne dejavnosti za njihovo uresničitev in predvidene učinke. Akcijski načrt ne vsebuje opisa sistemsko urejenega jezikovnega izobraževanja v RS, saj to ni bil njegov namen. Kljub področni delitvi v skladu z resolucijo so marsikateri načrtovane dejavnosti med seboj povezane in prepletene, zato jih bo za ustrezno in učinkovito izvajanje akcijskega načrta nujno sproti usklajevati in celo smiselno združevati. Z imenovanjem Medresorske delovne skupine za spremljanje izvajanja jezikovne politike Republike Slovenije (sklep Vlade RS marca 2014) so bili za to vzpostavljeni temeljni pogoji. Za uresničevanje ciljev pa je nujno doseči tudi dejavnejše sodelovanje med pooblaščenimi nosilci posameznih področij jezikovnega izobraževanja. Akcijski načrt predlaga aktivnosti, ki bi jih bilo za uresničitev resolucije in v njej določenih ciljev izvesti, pri tem pa nikakor ne prejudicira morebitnih izvajalcev posameznih aktivnosti, temveč samo določa nosilce posameznih ciljev in ukrepov glede na pristojnosti posameznih resornih organov. Izvajalci posameznih aktivnosti bodo, če bo to potrebno, tako kot to določajo pravni akti, izbrani na javnem razpisu.

Posamezna poglavja akcijskega načrta so opremljena z uvodnim besedilom s temeljnim pregledom stanja in z utemeljitvijo ali pojasnili k nekaterim ciljem in dejavnostim.

Akcijski načrt za jezikovno izobraževanje pomeni tudi izpolnitev zahteve 13. člena Zakona o javni rabi slovenščine (ZJRS), ki zavezuje Vlado Republike Slovenije k sprejetju posebnega programa jezikovnega izobraževanja, ki naj bi bil poleg rednega izobraževanja namenjen tudi za jezikovno izpopolnjevanje mladine in odraslih, ter programa, namenjenega tujcem v Republiki Sloveniji.

Pojasnilo:

Povsod, kjer pri ciljih in ukrepih niso navedena finančna sredstva, to pomeni, da se ukrepi izvajajo kot del redne dejavnosti.

0 Splošni cilji in ukrepi

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018	Kazalniki	Predvideni učinki
1. cilj: Uskladitev dejavnosti jezikovnega izobraževanja na vseh ravneh	Priprava akcijskega načrta v imenovani skupini strokovnjakov in strokovnjakinj, javna debata o osnutku načrta, medresorska uskladitev dokumenta in sprejem na vladi	MK	2015	Akcijski načrt za jezikovno izobraževanje	Strokovno ter družbeno usklajeno učinkovito načrtovanje in izvajanje jezikovne politike na področju jezikovnega izobraževanja
2. cilj: Zmožnost govorcev slovenščine za uporabo jezikovnih priročnikov in jezikovnih tehnologij	Spodbujanje vključevanja učiteljev v izobraževanja o samostojni uporabi sodobnih jezikovnih virov za učitelje in učiteljice na različnih stopnjah šolanja, izvedba izobraževanj za splošno in poklicno javnost	MK, MIZŠ	2015–2018	Število izvedenih izobraževalnih oblik, ki zasledujejo navedeni cilj	Usposobljeni učitelji in učeči se za kompetentno uporabo priročnikov in drugih jezikovnih virov
3. cilj: Ozaveščenost o različnosti	Priprava večpredstavnostnega gradiva z informacijami o perečih vidikih sporazumevalnih potreb ranljivih	MK	2015–2018	Večpredstavnostno ozaveščevalno gradivo, izvedena	Učinkovitejše in strpnejše sporazumevanje

sporazumevalnih potreb in načinov sporazumevanja	skupin govorcev in govork v RS; priprava in izvedba ustrezne in odmevne javne ozaveševalne akcije			ozaveševalna akcija	med različnimi skupinami govorcev
4. cilj: Večjezična in medkulturna ozaveščenost	Priprava tistih učnih vsebin in gradiv s področja večjezičnosti in medkulturne komunikacije, ki po presoji nosilcev ukrepa v slovenskem šolskem sistemu in javnosti še niso dovolj znani in uveljavljeni	MK	2015–2018	Število novih gradiv in pripravljenih učnih vsebin s tega področja	Olajšano sporazumevanje med različnimi skupinami, zviševanje praga tolerance v večjezičnih in večkulturnih okoljih, učinkovitejše sporazumevanje med različnimi udeleženci izobraževalnih procesov
5. cilj: Spremljanje jezikovnega stanja	Načrt in izvedba potrebnih raziskav, usklajena med nosilci (s poudarkom na pridobivanju in analizi tistih podatkov, ki so nujni za učinkovito jezikovnonačrtovalno dejavnost)	MK, MIZŠ, Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu	2015–2018	Število aplikativnih raziskav o slovenskem jeziku in govoricah slovenščine, število aplikativnih raziskav s področja jezikov	Usklajeno in učinkovitejše načrtovanje, razvijanje in izvajanje jezikovne izobraževalne politike

				manjšin ter tujih jezikov	
--	--	--	--	------------------------------	--

1 Slovenščina kot prvi jezik v Republiki Sloveniji

Akcijski načrt v tem poglavju izhaja iz veljavne zakonodaje in veljavnih pravilnikov,¹ vendar predvideva tudi aktivnosti, katerih rezultat bi bil lahko temelj za njihove morebitne prihodnje spremembe. Aktivnosti, ki jih predvideva akcijski načrt, se neposredno navezujejo na ReNPJP2014-18,² sledijo pa tudi smernicam, ki jih je začrtala že Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011).³ Toda Bela knjiga se je omejevala predvsem na kurikularne rešitve, ReNPJP 2014-18 in akcijski načrt pa se problematike lotevata širše in sistemsko. Poglavje je treba brati v povezavi z nekaterimi drugimi poglavji, predvsem s poglavjem

¹ Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF in 57/12 – ZPCP-2D); Zakon o osnovni šoli (Uradni list RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF in (63/13); Zakon o gimnazijah (Uradni list RS, št. 1/07 – uradno prečiščeno besedilo); Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 79/06); Zakon o maturi (Uradni list RS, št. 1/07 – uradno prečiščeno besedilo); Pravilnik o poklicni maturi (Uradni list RS, št. 44/08, 9/09 in 40/11); Pravilnik o nacionalnem preverjanju znanja v osnovni šoli (Uradni list RS, št. 67/05, 64/06, 2/10 in 30/13).

² Poglavje 2.1.3.1.

³ Janez Krek et al. (ur.), 2011: Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo <http://www.belaknjiga2011.si/pdf/bela_knjiga_2011.pdf>.

o tujih jezikih, saj se nekatere aktivnosti dopolnjujejo.⁴ Predlagane rešitve upoštevajo tudi obstoječo znanstveno literaturo na to temo (ki je žal še ni dovolj),⁵ rezultate raziskav⁶ ter dosedanje odzive zainteresirane strokovne javnosti.⁷

Izhodišče aktivnosti v okviru slovenščine kot prvega jezika v Republiki Sloveniji je spoznanje raziskav in dela znanstvene javnosti, da bi pouk slovenskega jezika ob ustreznih ukrepih dal boljše rezultate.⁸ Temeljni vzrok je pomanjkanje vedenja o pouku slovenskega jezika, kar je posledica pomanjkanja ustreznih raziskav, temu pa sledi nezadostna usklajenost med učnimi načrti, poukom ter zunanjimi preverjanji znanja. Še posebej kaže izpostaviti učno prakso, ki ne sledi v zadostni meri ciljem, vsebinam in didaktičnim priporočilom, opredeljenim v učnih načrtih za predmet slovenščina na vseh stopnjah douniverzitetnega

⁴ Že Bela knjiga (Krek 2011: 33) predvideva celovitejše reševanje tovrstne problematike z vzpostavitvijo »večj/e/ pojmovn/e/ in kurikularn/e/ usklajenost/i/ poučevanja slovenščine, drugih jezikov in drugih predmetov«.

⁵ Prim. npr. tematsko številko *Jezika in slovstva* o zunanjem preverjanju znanja iz slovenščine kot prvega jezika v osnovni in srednji šoli, št. 1–2, 2012; Rozman, Tadeja (et al.): *Empirični pogled na pouk slovenskega jezika*, (Zbirka Sporazumevanje). 1. izd. Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko, 2012; Kosem, Iztok (et al.): *Analiza jezikovnih težav učencev: korpusni pristop*, (Zbirka Sporazumevanje). 1. izd. Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko, 2012; Ferbežar, Ina. *Razumevanje in razumljivost besedil*. 1. izd. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2012; Vogel, Jerica. *Neposredno razvijanje poslušanja z razumevanjem in vrednotenjem pri pouku slovenskega jezika v prvem letniku gimnazije: doktorska disertacija*. Ljubljana: [J. Vogel], 2002; Puklek Levpušček, Melita: *Dejavniki bralne pismenosti v raziskavi PISA 2009* [Elektronski vir]. Ljubljana: Pedagoški inštitut, 2012 <<http://www.pei.si/Sifranti/StaticPage.aspx?id=123>>; ter druge posamične znanstvene in strokovne prispevke.

⁶ Npr. rezultati mednarodne raziskave PISA, ki so bili objavljeni 2010 <http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/raziskovalna_dejavnost/PISA/PISA2009/PISA2009_prviRezultati.pdf> in so doživeli številne komentarje v znanstveni in strokovni literaturi; mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS <<http://www.pei.si/Sifranti/InternationalProject.aspx?id=20>>; Teza o (ne)priljubljenosti slovenščine kot obveznega šolskega predmeta v Sloveniji (raziskovalno poročilo), Ljubljana: ICK, 2012 <http://www.arhiv.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/slovenski_jezik/Prislov_ICK_porocilo.pdf>; letna poročila o izvedbi NPZ in mature itd.

⁷ Npr. odprto pismo *Za premislek o učnih načrtih za pouk slovenščine*, Delo, 4. december 2010, 25 podpisnikov, odzivi v javni razpravi o predlogu ReNPJP2014-18 (<http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/Slovenski_jezik/resolucija/ODZIVI_na_del_besed_resolucije_URADNI_-_za_objavo_na_spletni_strani.pdf, <http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/slovenski_jezik/ODZIVI_na_osnutek_resolucije_feb_2013_.pdf>).

⁸ Kot povzema že ReNPJP14-18, so rezultati mednarodne raziskave PISA, ki so bili objavljeni leta 2010, izkazali podpovprečne rezultate slovenskih petnajstletnikov s področja bralne pismenosti med 66 državami OECD in partnericami, zlasti z vidika najvišjih zmoglosti. Bralna pismenost je v okviru raziskave opredeljena kot posameznikova sposobnost razumevanja, uporabe in razmišljanja o napisanem besedilu, za doseganje določenih namenov, razvijanje posameznikovega znanja in zmoglosti ter sodelovanje v družbi, zato presega pouk slovenščine, je pa z njim vendarle tesno povezana, saj ravno pri pouku slovenščine ozaveščamo učence o različnih bralnih strategijah, vzgajamo potrebo po branju umetnostnih besedil ipd.

izobraževanja. Prisoten je vtis, da imajo zunanja preverjanja znanja, čeprav so usklajena z učnimi načrti, s svojimi poudarki večji vpliv na učno prakso kakor učni načrti sami po sebi in didaktična priporočila v njih. Sistem ne omogoča ustreznega odzivanja, saj vloge in pristojnosti pripravljalcev, uvajalcev in evalvatorjev učnih načrtov ter avtorjev učnih gradiv niso jasno razmejene. Potrebna se zdi tudi večja obveščenost učiteljev in ravnateljev o aktivnostih in spremembah na področju pouka slovenskega jezika, hkrati pa okrepitev njihove avtonomije in s tem odgovornosti za ustrezno strokovno delo.

1. cilj: Razvijanje in izpopolnjevanje jezikovne zmožnosti govorcev slovenščine kot prvega jezika in njihovo usposabljanje za učinkovito sporazumevanje

1.1 Osnovne aktivnosti

Akcijski načrt v začetku predvideva večjo raziskavo, ki bo obsegala evalvacijo učnih načrtov, učnih gradiv, pouka in zunanjih preverjanj slovenščine glede na njihove trenutne cilje in glede na druge cilje, ki se pojavljajo v relevantni literaturi. Poleg tega naj se opravi tudi primerjava učnih načrtov in učbenikov za slovenščino z učnimi načrti in učbeniki za ostale tuje jezike (s posebnim poudarkom na slovanskih jezikih). Opravljena naj bo empirična preverba razmerja med jezikovnim in književnim delom pouka slovenščine s pomočjo (anonimne) analize vpisov v elektronske dnevnike v sistemu eAsistent. V tem okviru naj raziskava vsebuje razmislek o večjem znotrajpredmetnem povezovanju jezikovnega in književnega dela pouka slovenščine. Še posebej skrbno naj se analizira razmerje med cilji pouka in cilji zunanjih preverjanj znanja v osnovnih in srednjih šolah. Razmisli naj se o ukrepih za povečanje avtonomije učiteljev slovenskega jezika. V tem okviru naj bosta pripravljena tudi analiza dosedanjih standardov znanja ter predlog za njihov jasnejši opis. Raziskava naj se posveti tudi učinkom

individualizacije in diferenciacije pri jezikovnem pouku slovenščine. Vsebuje naj razmislek o kvantitativnem in kvalitativnem medsebojnem razmerju med spretnostmi, znanjem in stališči (oz. med funkcionalnimi, izobraževalnimi in odnosnimi cilji) – predvsem naj presodi, ali je razmerje, ki ga izkazuje trenutno stanje na področju pouka slovenščine, ustrezno. Raziskava naj vsebuje tudi primerjavo obravnave jezikovnih vsebin in jezikoslovnih izrazov v učnih načrtih ter učbenikih za slovenščino ter učnih načrtih in učbenikih za tuje jezike. Primerjavi naj sledi predlog slovarčka poenotenih jezikoslovnih izrazov s kratko razlago. Preverjene naj bodo tudi možnosti za metodološko in časovno uskladitev obravnave jezikovnih vsebin pri pouku slovenščine in tujih jezikov (s spremembo učnih načrtov in učnih gradiv), kjer je to smiselno. Raziskavo naj opravi raziskovalna skupina, ki bo sestavljena iz raziskovalcev slovenistov in pedagogov/didaktikov, ki niso bili udeleženi pri pripravi učnih načrtov, s sodelovanjem učiteljev praktikov, ki niso bili udeleženi pri pripravi učnih načrtov, pod vodstvom raziskovalca slovenista, ki izpolnjuje merila za vodenje raziskovalnih projektov pri ARRS.

Takšni raziskavi bo sledila sprememba učnih načrtov, ki naj upošteva ugotovitve raziskave, dosedanje pripombe in predloge javnosti, obenem s spremembo učnih načrtov pa naj začnejo teči usklajene aktivnosti za implementacijo vsebin novega učnega načrta v učbenike in druga učna gradiva. Raziskava naj pripravi tudi predloge za morebitne spremembe zunanjih preverjanj znanja.

Portali, kot je Pedagoški slovnični portal, in korpusi, kot je korpus Šolar, naj se dodatno nadgrajujejo – oziroma naj se vzpostavljajo podobni dopolnjujoči novi portali. Z najrazličnejšimi aktivnostmi naj se tudi vzpodbuja uporaba jezikovnih tehnologij pri pouku slovenščine z namenom večje ozaveščenosti o možnostih dostopa do jezikovnih virov in priročnikov s področja slovenščine.

1.2 Zagotavljanje kakovosti poučevanja slovenščine s sistemskimi ukrepi

Sistemska ureditev in pristojnosti javnih zavodov po mnenju sestavljavcev akcijskega načrta omogočajo preveliko prepletenost med avtorji učnih načrtov, učnih gradiv in med tistimi, ki nato spremljajo izvajanje pouka ter izobražujejo učitelje. Priča smo tudi številnim dobrim projektom javnih zavodov (npr. ZRSŠ), ki po izteku ne prinesejo zelenega učinka, saj ni ustrezno sistemsko poskrbljeno za vpeljavo uspešnih rešitev v sistem oziroma v redni pouk slovenščine. ZRSŠ mora zato vzpostaviti sistemske rešitve, ki že ob začetku projektov predvidevajo tudi način vključevanja morebitnih pozitivnih rezultatov v redni pouk oziroma redno spremljanje učinkov teh projektov.

Poleg tega je treba ustrezno motivirati in usposabljeni ravnatelje za sprejemanje strokovno ustreznih odločitev v zvezi z načrtovanjem in izvajanjem jezikovnega izobraževanja ter v zvezi z zagotavljanjem ustreznega zavedanja o pomenu čim višje ravni strokovnega jezika pri vseh predmetih na šoli.

1.3 Obveščanje in izobraževanje učiteljev

Del učiteljev slovenščine je še vedno slabo obveščen o novostih na področju pouka slovenskega jezika, saj organizirana izobraževanja za uvajanje novosti v učnih načrtih in gradiva v spletnih učilnicah niso dosegla vseh naslovnikov. Slabo obveščenost dodatno povzroča dejstvo, da založbe ob učbenikih ponujajo že izdelane letne priprave na pouk oz. delovne načrte, ki jih učitelji v veliki meri uporabljajo. Vpliv takšnih gradiv je zato večji od vpliva predpisanih oziroma priporočenih gradiv, ki bi jih morali učitelji dobro poznati in jih uporabljati. Akcijski načrt predvideva načrtovanje, organizacijo in izpeljavo posvetov, delovnih srečanj in seminarjev za seznanjanje z novostmi na področju prenove učnih načrtov, učnih gradiv, didaktike predmeta, strokovnih novosti, novosti na področju jezikovnih tehnologij in jezikovne politike (večjezičnost, medkulturnost ...).

2. cilj: Razumljiv uradovni jezik in nadgrajevanje jezikovne zmožnosti javnih uslužbencev

Za izpolnjevanje tega cilja predvideva akcijski načrt pripravo gradiv, ki bi dopolnila in izboljšala priročnik Jezik in oblika dopisa v skladu s celotno grafično podobo države, ki ga je pripravilo Ministrstvo za javno upravo (Upravna akademija, Direktorat za organizacijo in kadre; http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/JAVNA_UPRAVA/Upravna_akademija/UA/ucna_gradiva/Jezik_in_oblika_dopisa_2014.pdf).

Z izdelavo kazalnikov za razumljivo in sprejemljivo javno in uradno sporazumevanje za potrebe različnih ciljnih skupin predvidevamo lažje načrtovanje ukrepov za izboljšanje razumljivosti uradovnega jezika.

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018	Kazalniki	Predvideni učinki
1. cilj: Razvijanje in izpopolnjevanje jezikovne zmožnosti govorcev slovenščine kot prvega jezika in njihovo usposabljanje za učinkovito sporazumevanje 1.1 Osnovne aktivnosti⁹	Evalvacija primernosti in usklajenosti učnih načrtov, učnih gradiv, pouka in zunanjih preverjanj slovenščine ter mednarodna primerjava učnih načrtov in učnih gradiv s slovenskimi	MIZŠ	2015–2017	Evalvacijsko poročilo, primerjalna študija, analiza posameznih problematik ter iz tega izhajajoči predlogi, ki upoštevajo vsa izhodišča, zajeta v komentarju aktivnosti	- Obstoječa gradiva, ki bodo osnova za nadaljnje ukrepe na področju izboljševanja pouka slovenščine - Številčno in primerjalno podprti podatki kot osnova za spremembe in dopolnitve pouka slovenščine na vseh ravneh - Obstoječa vsebinskih temeljev za prenovo jezikovnega pouka slovenščine na vseh ravneh

⁹ Uvodna opomba: posamezne aktivnosti v okviru posameznega podcilja (1.1, 1.2, 1.3) so določene prioritarno, to pomeni, da se nižje stoječa aktivnost lahko financira šele, ko je zagotovljeno financiranje višje stoječe aktivnosti.

					- Učinkovitejše medpredmetno povezovanje tujih jezikov s slovenščino in slovenščine kot prvega jezika z drugimi jeziki (prim. 7. aktivnost pri poglavju Tuji jeziki) - Učinkovitejše znotrajpredmetno povezovanje med jezikovnim in književnim delom pouka slovenščine - Poenotenje jezikoslovnih izrazov pri slovenščini in drugih jezikih na pojmovni in izrazni ravni - Metodološka in časovna uskladitev obravnave izbranih jezikovnih vsebin
--	--	--	--	--	--

					pri pouku slovenščine in tujih jezikov (s spremembo učnih načrtov in učnih gradiv) - Izboljšanje učnih gradiv in prilagoditev vsebine izobraževanj učiteljev - Izboljšava zunanjega preverjanja znanja slovenskega jezika
	Sprememba učnih načrtov na podlagi raziskav, evalvacij in drugih analiz	MIZŠ		Prenovljeni učni načrti za vse stopnje douniverzitetnega izobraževanja	- Uvajanje prenovljenih učnih načrtov v učno prakso - Kakovostnejši pouk slovenščine
	Preizkušanje in evalviranje uporabe jezikovnih tehnologij pri pouku slovenščine	MK		Evalvacijsko poročilo	- Vpeljava predlaganih rešitev v pedagoško prakso
	(sistemska možnost že obstaja)				

1.2 Zagotavljanje kakovosti poučevanja slovenščine s sistemskimi ukrepi	Motiviranje in usposabljanje ravnateljev za sprejemanje strokovno ustreznih odločitev v zvezi z načrtovanjem in izvajanjem jezikovnega izobraževanja ter v zvezi z zagotavljanjem čim višje ravni strokovnega jezika pri vseh predmetih na šoli ter priprava usmeritev za takšno usposabljanje	MIZŠ		Strokovni posveti in delovna srečanja	- Kontinuirana skrb za slovenščino kot učni jezik in dvig ravni strokovnega jezika pri vseh predmetih na šoli
1.3 Obveščanje in izobraževanje učiteljev	Načrtovanje, organizacija in izpeljava posvetov, delovnih srečanj in seminarjev za seznanjanje z novostmi na področju prenove učnih načrtov, učnih gradiv, didaktike predmeta, strokovnih novosti, novosti na področju jezikovnih tehnologij in jezikovne politike (večjezičnost, medkulturnost ...)	MIZŠ		Število, vsebina in oblike izobraževanja učiteljev	- Boljša usposobljenost učiteljev za uvajanje novosti, uveljavljanje sodobnih didaktičnih pristopov, medpredmetno povezovanje, uvajanje večjezičnosti in medkulturnosti v učno prakso, učinkovita raba jezikovnih tehnologij ...

2. cilj: Razumljiv uradovni jezik in nadgrajevanje jezikovne zmožnosti javnih uslužbencev	Izdelava kazalnikov za razumljivo in sprejemljivo javno in uradno sporazumevanje za potrebe različnih ciljnih skupin	MK	2015–2016	Izdelava kazalnikov	Lažje načrtovanje ukrepov za izboljšanje razumljivosti uradovnega jezika
--	--	----	-----------	---------------------	--

2 Slovenščina kot drugi in tuji jezik

V poglavju Slovenščina kot drugi in tuji jezik so izpostavljene različne jezikovne potrebe govorcev slovenščine kot drugega in tujega jezika – pripadnikov drugih narodnih in etničnih skupnosti (če zanje še ni sistemskih rešitev), Slovencev, ki so se vrnili v Slovenijo in imajo omejeno jezikovno zmožnost v slovenščini, tujih študentov in zaposlenih, ki v Sloveniji preživljajo le del svoje izobraževalne oz. profesionalne poti, in študentov slovenščine v tujini. Potrebe govorcev slovenščine kot drugega jezika v zamejstvu, zdomstvu in izseljenstvu v tem poglavju niso posebej izpostavljene. Zaradi potrebe po celostni obravnavi tega področja so namreč vključene v poglavje Slovenščina v zamejstvu, zdomstvu in izseljenstvu, se pa dejavnosti obeh poglavij ob določenih vsebinah prepletajo, dopolnjujejo in nadgrajujejo, npr. na področju izobraževanja učiteljev, priprave učnih gradiv in podobno.

V prvem sklopu Razvijanje jezikovne zmožnosti v slovenščini so predlagane raziskave, ki bodo omogočile večji vpogled v stopnjo in razvoj jezikovne zmožnosti pri govorcih slovenščine kot drugega in tujega jezika, njihovih dejanskih jezikovnih potreb in učinkovitosti obstoječih oblik izobraževanja, hkrati pa bodo v pomoč pri oblikovanju ukrepov v naslednjem obdobju.

V drugem sklopu so podani predlogi aktivnosti, ki bi pripomogle k bolj sistemsko umeščenemu poučevanju slovenščine kot drugega jezika ob vključitvi otrok, učencev in dijakov v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem. Predlagamo, da se natančneje določita obseg in oblika učenja, ki bo vsem učencem, katerih prvi jezik ni slovenščina, omogočala približno enako kakovostno in učinkovito učenje slovenščine do stopnje, ko se bodo lahko aktivno vključili v pouk, hkrati pa se sistemsko uredi tudi dodatno izpopolnjevanje učiteljev, ki že izvajajo ali bodo izvajali tak pouk slovenščine oz. se na univerzitetni stopnji vsem bodočim učiteljem zagotovi izvajanje programov, v katerih bodo pridobili znanja s področja poučevanja slovenščine kot drugega jezika. Sklop se deloma povezuje tudi s poglavji Jeziki manjšin priseljencev v Republiki Sloveniji.

V sklopu Jezikovno vključevanje odraslih priseljencev so navedene dejavnosti, ki že tečejo in je zanje financiranje trenutno tudi zagotovljeno in bi jih bilo zaradi uspešnosti treba nadaljevati. Odrasli priseljenci tretjih držav se lahko brezplačnih tečajev udeležujejo v skladu z Uredbo o načinih in obsegu zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani Evropske unije (Ur. l. RS, št. 70/12), ki glede na status, ki ga ima priseljenec, zagotavlja brezplačne tečaje slovenščine in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo v 60- oz. 180-urnem obsegu. Če je njihova udeležba na tečajih vsaj 80-odstotna, so upravičeni tudi do brezplačnega opravljanja izpita iz slovenščine na osnovni ravni. Program je uspešen in se v veliki meri financira iz evropskih sredstev. Cilj tečajev je, da se udeleženci usposobijo za sporazumevanje v slovenskem jeziku na osnovni ravni. MNZ zagotavlja tečaje za državljane tretjih držav od leta 2009, zato so se tečaja zlasti v prvih treh letih izvajanja udeleževali predvsem tujci, ki v RS bivajo že dalj časa. Po letu 2012 pa je tečaj namenjen zlasti tistim priseljencem, ki so v RS prišli pred kratkim in jim tečaj omogoča pridobitev tistega znanja slovenskega jezika, da bodo sposobni osnovne komunikacije v jeziku države gostiteljice. Prvotni program, Slovenščina za tujce, ki so ga izvajalci vsebinsko sami prilagodili na 180-urni obseg, se od leta 2012 ne uporablja več; nadomestil ga je javno-veljavni program Začetna integracija priseljencev (ZIP). Ob izvedenih obdobjnih analizah programov, ki jih izvaja MNZ, ter zaključnih evalvacijah izvajalcev programa je bilo ugotovljeno, da 180-urni tečaj ZIP v večini primerov zadošča za opravljanje izpita na osnovni ravni slovansko govorečim tečajnikom. Neslovansko govorečim tujcem takšen obseg ur večinoma ne zadošča za opravljanje izpita na osnovni ravni. Da bi tečajnikom olajšali začetek učenja, izvajalci ob začetku tečaja preverijo znanje slovenskega jezika vsakega udeleženca posamezno in tečajnike razvrstijo v homogene skupine po znanju. Večina tečajnikov (okvirno 90 %) izhaja iz slovanskega govornega območja. Po letnem poročilu Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik za leto 2013 je bilo ugotovljeno, da je program ZIP, ki ga zagotavlja MNZ, uspešen, saj beležijo povečanje vpisa, in tudi kvaliteten, saj je visok odstotek udeležencev tečaja tudi uspešno opravilo izpit (77 % udeležencev).

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvi- dena sredstva 2015–2018	Pred- videni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
1. Razvijanje jezikovne zmožnosti v slovenščini	Evalvacija tečajev, ki potekajo po Uredbi o načinih in obsegu zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani EU in ki jih financirata EU in RS	MNZ		2015– 2016	Evalvacija programa pomoči pri vključevanju	Optimizacija programa
	Spremljava in evalvacija pouka slovenščine za učence, dijake priseljence	MIZŠ			Raziskava, strokovni in znanstveni članki s področja	Vpogled v učinkovitost poučevanja/učenja oz. jezikovno zmožnost učencev glede na njihove sporazumevalne potrebe, kar bo posledično vplivalo na nadaljnje načrtovanje poučevanja slovenščine

2. Sistemska umestitev poučevanja/učenja slovenščine kot drugega jezika oz. jezika okolja v vrtcu, osnovni in srednji šoli	Definiranje obsega in oblike učenja, normativov in standardov pri učenju slovenščine kot drugega jezika v slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu ¹⁰	MIZŠ			Jasna opredelitev obsega, oblik učenja slovenščine ter pričakovanih standardov znanja, usklajene zakonske in normativne podlage	Poenotenje poučevanja – zagotavljanje enakih možnosti za učenje slovenščine, zagotovljen dostop do učinkovitega učenja slovenščine in s tem do uspešnejšega vključevanja v vzgojno-izobraževalni sistem in družbo
	Implementacija učnih načrtov za začetno učenje slovenščine kot drugega jezika	MIZŠ			Potrjeni učni načrti z vključitvijo relevantnih vsebin	Dostop do učenja slovenščine, posledično boljša jezikovna zmožnost učencev

¹⁰ Prve štiri aktivnosti so usmerjene predvsem v izboljšanje jezikovnega vključevanja otrok, učencev in dijakov priseljencev in Romov, v izhodišču predlaganih dejavnosti so jezikovne potrebe govorcev, njihova stopnja jezikovne zmožnosti v slovenščini, in ne formalni (pravni) status, ki ga določena skupina govorcev ima. Druge aktivnosti so razumljene širše – za vsa okolja, kjer je slovenščina drugi jezik in so izkazane potrebe po tovrstnih dejavnostih.

	Opredelitev kompetenc učiteljev, ki izvajajo dodatne ure slovenščine oz. učencem, katerih prvi jezik ni slovenščina, nudijo jezikovno pomoč, ter zagotavljanje njihove usposobljenosti	MIZŠ		2015–2018	Programsko izhodišče za opredelitev učiteljevih kompetenc za dopolnilno izobraževanje slovenščine kot drugega/tujega jezika	Kompetentni učitelji, povečana ozaveščenost pri učiteljih in strokovni javnosti o pomembnosti usposobljenosti učitelja za delo z učenci, ki jim slovenščina ni prvi jezik, usposobljenost učiteljev
	Ozaveščanje šolskih delavcev in strokovne javnosti: razumevanje procesa učenja slovenščine kot drugega jezika in vloge, ki jo ima jezik pri šolanju, razumevanje sociokulturne situacije učencev, ki jim slovenščina ni prvi jezik	MIZŠ			Izvedba usposabljanj, posvet za strokovno javnost, strokovni članki	Povečana ozaveščenost šolskih delavcev, strokovne javnosti o jezikovnih potrebah otrok, učencev in dijakov, govorcev slovenščine kot drugega jezika

	Sistematično izobraževanje bodočih učiteljev slovenščine v okviru univerzitetnega študija s področja poučevanja/učenja slovenščine kot drugega in tujega jezika, realizacija formalno že potrjenih programov ¹¹	Avtonomija univerz		2015–2018	Število predmetov s področja poučevanja slovenščine kot drugega in tujega jezika, število usposobljenih učiteljev	Usposobljenost učiteljev za pouk slovenščine kot drugega in tujega jezika
	Usposabljanje vseh učiteljev in vzgojiteljev za učinkovito delo z otroki/učenci/dijaki, govorci slovenščine kot drugega jezika	MIZŠ			Število izobraževalnih seminarjev, število usposobljenih učiteljev	– Usposobljenost učiteljev za pouk slovenščine učencev, ki so govorci slovenščine kot drugega jezika – Boljše razumevanje jezikovne in socialne situacije, v kateri se znajdejo učenci, govorci slovenščine kot drugega jezika, npr. učenci priseljenci –

¹¹ Pri predmetu bodo lahko študentje pridobili potrebna znanja za poučevanje govorcev slovenščine kot drugega jezika v različnih kontekstih: v slovenskih šolah, v šolah na narodnostno mešanih območjih v Sloveniji, v dvojezičnih šolah na narodnostno mešanem območju v Sloveniji, v mednarodnih šolah v Sloveniji, v zamejstvu, zdomstvu in izseljenstvu, na lektoratih slovenščine ipd.

						učinkovitejša (in prijazna) pomoč
	Priprava učnih gradiv za učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika: - priprava i-gradiv za začetno in nadaljevalno učenje slovenščine (za otroke in mladostnike), - priprava učbenikov za poučevanje slovenščine kot drugega in tujega jezika za otroke in mladostnike (A2-B1)	MIZŠ			Število gradiv	Dostopnost učnih gradiv, povečanje stopnje jezikovne zmožnosti učencev, govorcev slovenščine kot drugega jezika, večja možnost za aktivno vključevanje v vzgojno-izobraževalni sistem in socialno okolje
	Natančna opredelitev jezikovnih zahtev za posamezne poklice za tuje govorce (vključno z državljani EU) po obstoječem sistemu	MIZŠ		2015–2018	Natančnejše opredelitve	Zagotavljanje možnosti za učinkovito sporazumevanje

3. Jezikovno vključevanje odraslih priseljencev	Nadaljnje zagotavljanje izvedbe tečajev po Uredbi o načinih in obsegu zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani Evropske unije – zagotavljanje tečaja slovenskega jezika na osnovni ravni in seznanjanja s slovensko kulturo, ustavo in zgodovino. Program omogoča lažje vključevanje tujcev, državljanov tretjih držav v družbo	MNZ	2.000.000	2015–2018	Število tečajev, število udeležencev, uspešnost učenja	Jezikovna zmožnost udeležencev tečajev na osnovni ravni
Slovenščina na tujih univerzah	Financiranje lektoratov	MIZŠ	1.542.377 EUR letno		Število in kakovost lektoratov, število študentov	Ohranitev mreže lektoratov, kakovosten študij, ohranjanje povezav na univerzitetnem in raziskovalnem področju

3 Slovenščina v zamejstvu, zdomstvu in izseljenstvu

Zamejci, zdomci in izseljenci so skupine govorcev slovenščine, ki se z vidika slovenske jezikovne politike soočajo s posebnostmi, ki so vezane predvsem na okolje, v katerem živijo, in (ne)stalnost bivanja zunaj Republike Slovenije. Slovenska jezikovna politika mora tako zamejcem pomagati vzpostaviti, ohraniti in razvijati sistematičen pouk slovenskega jezika in pouk v slovenskem jeziku v okviru lokalnih šolskih sistemov in drugih ustanov, ki se ukvarjajo s poučevanjem, širjenjem in promocijo slovenskega jezika, ter ohranjati in razvijati jezikovno zmožnost v slovenščini (v vsej njeni zvrstnosti), zdomcem in izseljencem pa zagotoviti možnosti razvijanja, ohranjanja in izpopolnjevanja jezikovne zmožnosti v slovenščini, povsod s spodbujanjem in omogočanjem različnih priložnosti za rabo in intenzivnih stikov (posameznikov in organizacij) s slovenskim jezikom in kulturo.

Določene aktivnosti, kot so npr. sistematično usposabljanje in izobraževanje pedagoških delavcev, ki skrbijo za pouk slovenskega jezika in pouk v slovenskem jeziku v dvo- in večjezičnih okoljih, organizacija daljših bivanj in tečajev slovenščine v RS za učence in dijake šol s slovenskim učnim jezikom in dvojezičnih šol v zamejstvu, poletne šole/tabori v RS za otroke/mladostnike govorce slovenščine kot prvega in drugega jezika, ki se šolajo v dvo- in večjezičnih okoljih (na različnih ravneh in stopnjah), organizacija strokovnih in poučnih ekskurzij za učence in dijake ter vključevanje zamejskega šolstva v šolske in druge dejavnosti, že potekajo v okviru ustaljenega financiranja, vsekakor pa je jih je treba nadaljevati, spodbujati in nadgrajevati. V akcijskem načrtu v okviru ključnih prioritet, tj. **1) spodbujanje optimizacije učenja** slovenščine za zamejske, zdomske in izseljenske otroke: ohranjanje in nadgrajevanje sistematičnega izobraževanja v slovenskem jeziku v okviru obstoječih šolskih sistemov; **2) spodbujanje optimizacije poučevanja** slovenščine: usposabljanje in izobraževanje učiteljev in pedagoških delavcev v dvo- in večjezičnih okoljih; **3) ohranjanje in širjenje področij in priložnosti za rabo slovenščine:** dejavnosti za promocijo Slovenije in slovenščine; **4) sprotno spremljanje** jezikovnopolitičnih situacij v zamejstvu, izseljenstvu in zdomstvu ter posledično prepoznavanje prednostnih nalog za

nadaljnje jezikovnopolitično načrtovanje; opozarjamo na pomen celovite skrbi za področje slovenščine zunaj Republike Slovenije, posebej pa izpostavljamo dejavnosti, ki potrebujejo dodatno podporo.

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
1. Spodbujanje optimizacije učenja slovenščine za zamejske, zdomske in izseljenske otroke: ohranjanje in nadgrajevanje sistematičnega izobraževanja v slovenskem jeziku v okviru obstoječih šolskih sistemov		MIZŠ, Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu		Trajno		
	Sodelovanje pri zagotavljanju usposobljenega pedagoškega kadra, tj. ustrezno usposobljenih učiteljev oz. asistentov iz Slovenije kot dodatne pomoči pri pouku slovenskega jezika, predvsem v Porabju in drugod v zamejstvu, kjer se za to pokaže potreba; zagotavljanje usposobljenega kadra za izvajanje dopolnilnega pouka slovenskega jezika in kulture ter njihovo profesionalno usposabljanje; uvedba gostovanja inštruktorjev učiteljev slovenskega jezika in kulture iz Slovenije v	MIZŠ, Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu			Število usposabljanj za učitelje, število dodatno usposobljenih učiteljev	Kakovostnejši pouk slovenskega jezika: izboljšanje izobraževalnih procesov, njihovo usklajeno načrtovanje in razvoj

	šolah oz. društvih v slovenskih skupnostih v čezoceanskih državah					
	Spodbujanje zagotavljanja posebej prilagojenih učnih gradiv in učbenikov slovenščine za okolja, kjer se po tem kažejo potrebe				Število posebej prilagojenih učnih gradiv in učbenikov	Kakovostnejši pouk slovenskega jezika
	Spodbujanje izdelave i-gradiv za (samo)učenje slovenščine na daljavo, ki bodo tako za popestritev pouka kot tudi v podporo obstoječim učnim pripomočkom in gradivom				Nova i-gradiva	Večje možnosti za (samo)učenje slovenščine
	Spodbujanje sodelovanja in izmenjav med šolami v Sloveniji s šolami s slovenskim učnim jezikom, dvojezičnimi šolami in šolami s poukom slovenskega jezika v zamejstvu ter oddelki dopolnilnega pouka slovenskega jezika v izseljenstvu na področju kulture, športa in izobraževanja, tudi z možnostjo daljšega bivanja v Sloveniji, npr. s spodbujanjem šolskih/razrednih/prijateljskih izmenjav z bivanjem pri družinah, letom šolanja v Sloveniji za zamejske dijake in študente, letom šolanja v zamejstvu za dijake iz Slovenije				Tovrstne izmenjave in dogodki	Višja stopnja jezikovne zmožnosti v slovenskem jeziku in intenzivnejše povezave s slovensko skupnostjo

	Spodbujanje sodelovanja državnih ustanov sosednjih držav, ki se ukvarjajo z reševanjem jezikovnih problematik				Število srečanj v okviru sodelovanja državnih ustanov pri reševanju konkretnih problematik	Manj administrativnih zapletov, poenostavljeno delovanje ter večja »pretočnost« in intenzivnejše povezave
	Prizadevanje za bilateralno priznavanje primerljive izobrazbe na vseh ravneh (OŠ, SŠ, univerza, matura, leto šolanja v Sloveniji, drugo izobraževanje, poklicne kvalifikacije, regulirani poklici)		/			Manj administrativnih zapletov in večja mobilnost, promocija študija in izobraževanja v Sloveniji, ohranjanje in privabljanje večjega števila učencev z obeh strani meje
	Skrb za pouk slovenščine v sistemu evropskih šol: financiranje dela učiteljev in postopno povečevanje njihovega števila, profesionalno usposabljanje učiteljev	MIZŠ	200.000	2015–2018	7 napotenih učiteljev slovenščine v sistemu evropskih šol	V posamezni evropski šoli (glede na potrebe) se zagotovi pouk slovenščine z redno zaposlenim učiteljem, s tem se zagotovi večja kakovost pouka, utrdi status slovenskega jezika in kulture na šoli in v sistemu EŠ nasploh

2. Spodbujanje optimizacije poučevanja slovenščine: usposabljanje in izobraževanje učiteljev in pedagoških delavcev (rednih in obšolskih dejavnosti) v dvo- in večjezičnih okoljih		MIZŠ, Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu				
	Spodbujanje meduniverzitetnega in medfakultetnega izobraževanja	Avtonomija univerz			Vzpostavitev ustreznega modela učinkovitega usposabljanja učiteljev in pedagoških delavcev	Implementacija pridobljenega znanja ter posledično večje znanje in učinkovitost pri poučevanju slovenščine
	Ciljno usmerjeno izobraževanje zamejskega učnega osebja za specifične potrebe didaktike slovenščine zaradi spremenjene jezikovne stvarnosti, jezikovnih potreb in znanj v zamejstvu				Izobraževalni dogodki	Kakovostnejši pouk in učinkovitejše delo v razredu, boljše znanje slovenskega jezika
	Jezikovno izobraževanje in usposabljanje učiteljev in pedagoških delavcev (rednih in obšolskih dejavnosti), ki skrbijo za pouk slovenskega jezika oz. učijo v slovenskem jeziku v dvo- in večjezičnih okoljih				Izobraževalni dogodki	Kakovostnejši pouk in učinkovitejše delo v razredu, boljše znanje slovenskega jezika

3. Ohranjanje in širjenje področij in priložnosti za rabo slovenščine: dejavnosti za promocijo Slovenije in slovenščine		MK, Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu	700.000	Trajno		
	Povečanje štipendijskih skladov, ki zainteresiranim omogočajo bivanje in izobraževanje v Sloveniji, ter transparentnost štipendiranja				Večji obseg sredstev za štipendijske sklade in posledično večje št. udeležencev izobraževalnih procesov v Sloveniji, namenjenih predvsem otrokom, mladim in zainteresiranim iz slovenskega zamejstva in izseljenstva.	Večja transparentnost porabljenih sredstev ter širjenje znanja slovenskega jezika ter vedenja o njem z izkušnjo življenja in delovanja v avtentičnem okolju
	Spodbujanje rabe slovenščine zunaj RS v gradivih klasičnega in spletnega formata, npr. pisanja in branja natisnjenih knjig in e-knjig v slovenskem jeziku, dostopanja do e-virov v slovenskem jeziku, promocija rabe	JAK			Gradiva klasičnega in spletnega formata v slovenskem jeziku,	Večja dostopnost informacij v slovenskem jeziku, večji stik s slovenskim jezikom v sodobni medijski rabi,

	programske opreme za pametne telefone, tablice in računalnike v slovenskem jeziku, javno opozarjanje na možnosti in potrebo po oglaševanju tudi v slovenskem jeziku				npr. e-knjige, periodika, programska oprema	večji ugled slovenskega jezika
	Vzpodbujanje kulturnih in izobraževalnih povezav z RS				Vzpostavljene povezave, skupni dogodki	Ohranjanje in razvijanje jezikovnega znanja ter stikov s siceršnjo slovensko jezikovno skupnostjo
	Spodbujanje rabe slovenskih narečij (kot samostojne vrednote in kot osnove za razvijanje znanja slovenskega knjižnega jezika) prek pobud, kot so npr. <i>Jezik v družini</i> na avstrijskem Koroškem, ustvarjanje in objavljane v neknjižnih različicah				Uresničitev tovrstnih pobud	Ohranjanje slovenskega jezika na robovih slovenskega etničnega ozemlja
	Spodbujanje slovenskih medijev k spremljanju življenja Slovencev v zamejstvu in po svetu	RTV SLO			Oddaje, programi, rubrike, ki spremljajo življenje Slovencev v zamejstvu in po svetu	Ohranjanje in razvijanje stikov ter vedenja o slovenski jezikovni skupnosti v zamejstvu in po svetu

4. Sprotno spremljanje jezikovnopolitičnih situacij v zamejstvu, izseljenstvu in zdomstvu		MK, Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu	200.000 EUR	Trajno	Pregled aktualnih raziskav in njihovih rezultatov, po potrebi pa tudi naročilo konkretne raziskave	Evalvacija dejanskega stanja in določitev smernic za nadaljnje jezikovnopolitično načrtovanje
	Raziskava o javni rabi slovenščine v zamejstvu, zlasti o vsakdanjem sporazumevanju po posameznih področjih					
	Raziskava o delovanju in učinkovitosti delujočih izobraževalnih sistemov, ki ponujajo pouk slovenskega jezika in učenja v slovenskem jeziku.					
	Raziskava o jezikovnem znanju, jezikovnih rabah in stališčih do slovenskega jezika v slovenskem zamejstvu, izseljenstvu in zdomstvu					

4 Jeziki manjšin in priseljencev v Republiki Sloveniji

V sodobnem kontekstu se vedno bolj poudarja pomen znanja jezikov oziroma večjezičnosti, ki je ob hkratnem ohranjanju in razvoju maternega jezika¹² vsakega posameznika promovirana ne samo kot vrednota, temveč celo kot nuja. Znanje jezikov postaja pomemben dejavnik konkurenčnosti.

Izhodišče jezikovne politike na tem področju v naslednjem obdobju je, da imajo govorci, katerih prvi jezik (materni jezik) ni slovenščina, v skladu s človekovimi pravicami in načeli Evropske unije pravico in možnosti ohranяти in razvijati lastni jezik in kulturo. Hkrati slovenska jezikovna politika izhaja iz predpostavke, da je dobro razvita jezikovna zmožnost v prvem jeziku, ki pri ostalih manjšinah in priseljencih ni slovenščina, eden od pomembnih pogojev za razvoj jezikovne zmožnosti v slovenščini. Za uresničevanje zastavljenih ciljev jezikovne politike Akcijski načrt za jezikovno izobraževanje predvideva sprejetje različnih ukrepov na dveh področjih: 1) krepitev jezikovne zmožnosti govorcev in 2) promocija večjezičnosti.

V Sloveniji se jezikovne pravice posameznih narodnih in etničnih skupnosti (manjšin) zagotavljajo na različne načine. Uresničujejo se na podlagi ustavnih in zakonodajnih določil.

Jezika madžarske in italijanske narodne skupnosti imata poleg slovenščine na območjih občin (t. i. narodno mešanem območju), v katerih živita, status uradnih jezikov. Na narodno mešanem območju imajo pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti pravico do enakopravne, javne in zasebne rabe svojega jezika, to pomeni, da imajo vse osebe javnega prava dolžnost, da na teh območjih poslujejo in se sporazumevajo tudi v jeziku avtohtonih narodnih skupnosti. Pripadniki obeh narodnih skupnosti si prizadevajo uveljaviti rabo svojega jezika v vseh formalnih in neformalnih položajih ter vzpostaviti uravnoteženo razmerje med jezikom manjšine in jezikom večine v družbenem okolju. S tem v zvezi lahko govorimo o funkcionalni dvojezičnosti, ki jo opredelimo kot družbeno zasnovano enakopravnost dveh jezikov v stiku. To pomeni, da se jezik manjšinske skupnosti uporablja za komuniciranje znotraj skupnosti, rabo zunaj skupnosti pa mu zagotavljata dvojezičnost govorcev večinske skupnosti in razvita dvojezičnost na ravni družbenopolitičnih oziroma upravnih institucij, organizacij, kulturnih ustanov, sredstev javnega obveščanja itd. Kljub formalnopravno zagotovljeni funkcionalni dvojezičnosti na narodno mešanem območju pripadniki italijanske in madžarske manjšine že več let opozarjajo na razkorak med pravnimi (ustavnimi) standardi pravic obeh narodnih skupnosti ter njihovim

¹² Materni jezik razumemo kot jezik, ki se ga posameznik nauči v zgodnjem otroštvu, doma (običajno od svojih staršev), pri čemer imajo lahko otroci iz etnično mešanih zakonov več kot en materni jezik.

uresničevanjem v praksi. Ob vedno večji mobilnosti prebivalstva pa bi kazalo razmisliti tudi o promociji učenja obeh jezikov narodnih skupnosti zunaj narodno mešanih območij.

K doslednejšemu uresničevanju dvojezičnosti lahko prispeva tudi jezikovna politika, ki s pomočjo ukrepov nudi podporo pri zagotavljanju različnih možnosti pridobivanja jezikovnega znanja, prispeva k oblikovanju in razvijanju pozitivnih stališč in odnosa pripadnikov lokalne skupnosti do manjšinskega jezika ter vzpostavlja potrebne mehanizme nadzora nad uresničevanjem dvojezičnega poslovanja. Seveda pa so tudi pripadniki narodnih skupnosti odgovorni za ohranjanje in rabo manjšinskega jezika v vsakdanjem življenju.

Na podlagi Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (2007) država spodbuja ohranjanje in razvoj romskega jezika ter kulturno, informativno in založniško dejavnost romske skupnosti. V tem okviru akcijski načrt predvideva dva ukrepa: spodbujanje produkcije leposlovne (zlasti mladinske) literature v romskem jeziku in promocijo izvajanja izbirnega predmeta »Romska kultura«.

V procesu integracije (vključevanja) priseljencev v družbo ima jezik ključno vlogo, in sicer z vidika posameznika in tudi z vidika celotne družbe. Za uspešno vključevanje v družbo so pomembni učenje uradnega jezika, torej slovenščine, ter ohranjanje in učenje maternih jezikov priseljencev. Slovenska jezikovna politika načelno podpira ohranjanje priseljenjskih jezikov in na posameznih področjih (šolstvo, kultura) tudi s pravnimi podlagami zagotavlja formalne možnosti za učenje in rabo jezikov priseljencev in njihovih potomcev, kljub temu pa je pravna zaščita priseljenjskih jezikov šibkejša v primerjavi s pravno zaščito jezikovnih pravic obeh tradicionalnih manjšin. Študije o vključevanju priseljencev v različne družbene sfere, kot so npr. zdravstveni, šolski in socialni sistem ali trg delovne sile, kažejo oteženo komunikacijo med priseljenci in javnimi uslužbenci. S tem v zvezi bi veljalo javno administracijo narediti bolj dovzetno za potrebe različnih družbenih skupin in javne uslužbenice bolj dojemljive za potrebe svojih uporabnikov oziroma strank tudi z vidika komunikacije v različnih jezikih.¹³ V pomoč bi bila zagotovo tudi sprememba oziroma dopolnitev zakonodaje z določili, ki bi podrobneje urejala področje skupnostnega tolmačenja.

Aksijski načrt v tem poglavju vključuje ukrepe, s katerimi naj bi jeziki etničnih oz. narodnih manjšin postali vidnejši, povečal bi se nabor različnih možnosti za učenje manjšinskih jezikov in povečala bi se jezikovna zmožnost govorcev.

¹³ Kežar, B., in Medved, F., 2010. »Smo res dobrodošli?« Stiki in komunikacija med imigranti in pristojnimi državnimi institucijami. V: Državljeni tretjih držav ali tretjerazredni državljani? uredili Mojca Medvešek in Romana Bešter. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 92–42.

Bofulin, M., in Bešter, R., 2010. Enako zdravstvo za vse? Imigranti v slovenskem zdravstvenem sistemu V: Državljeni tretjih držav ali tretjerazredni državljani? uredili Mojca Medvešek in Romana Bešter. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 270–311.

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
1. Krepitev jezikovne zmožnosti govorcev	Omogočanje izbora madžarskega in italijanskega jezika kot izbirnega predmeta za vse zainteresirane študente	Avtonomija univerz	2015–2018: 20.000 EUR		Število študentov, ki izberejo izbirni predmet madžarski ali italijanski jezik	Zagotovitev kontinuitete učenja madžarskega in italijanskega jezika pripadnikov manjšine in pripadnikov večine v celotni izobraževalni vertikali in s tem izboljšanje jezikovne zmožnosti govorcev
	Spodbujanje produkcije leposlovne (zlasti mladinske) literature v romskem jeziku	MK	2015–2018: 25.000 EUR		Število novih publikacij	Izboljševanje bralne pismenosti romskih otrok
	Spodbujanje vključevanja knjižničnega gradiva ¹⁴ v jezikih etničnih skupnosti (priseljencev), ki so v znatnem številu prisotne v RS, v šolske	MK, občine oz. soustanovitelji knjižnic	2015/2016: dopolnitev zakonodaje (0) 2015–2018: 43.000 EUR		Število gradiv v jezikih	Krepitev jezikovne zmožnosti pripadnikov etničnih skupnosti

¹⁴ Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe npr. določa v 11. členu, da »Splošna knjižnica, ki deluje na območju, kjer živita avtohtoni italijanska in madžarska narodna skupnost, ima v zbirki najmanj štiri enote gradiva na prebivalca, pripadnika narodne skupnosti, v jeziku te narodne skupnosti.«. Smiselno bi bilo izdelati priporočila za splošne in šolske knjižnice o tem, kakšen delež/število gradiv v jezikih številčnejših etničnih skupnosti, ki živijo v Republiki Sloveniji, naj bi redno vključevali v knjižnični fond.

	in druge splošne knjižnice					
2. Promocija večjezičnosti	Promocija učenja jezikov etničnih skupnosti (priseljencev), ki so v znatnem številu prisotne v RS, kot fakultativnih predmetov	MIZŠ			- Promocijsko gradivo - Število izvedenih predavanj za starše, ravnatelje itd. - Število šol, ki izvajajo dejavnosti za ohranjanje maternih jezikov priseljencev	– Informiranje pripadnikov etničnih skupnosti o pomenu ohranjanja prvega oz. maternega jezika – Povečati interes šol za izvajanje fakultativnih predmetov
	Promocija učenja madžarskega in italijanskega jezika zunaj narodno mešanega območja	MIZŠ	2015–2018: 5.000 EUR		- Promocijsko gradivo - Število izvedenih predavanj za starše, ravnatelje itd.	
	Promocija izvajanja izbirnega predmeta »Romska kultura«	MIZŠ			- Število šol, na katerih se izvaja izbirni predmet Romska kultura - Število učencev, ki je izbralo izbirni predmet Romska kultura	Povečati interes šol za izvajanje izbirnega predmeta »Romska kultura«

	Zagotovitev ustreznega prostora v programih javnih medijev v jezikih govorcev, katerih prvi jezik ni slovenščina	RTV SLO	2015–2018: 35.000 EUR		- Število oddaj - Število prispevkov (ur/minut)	Promoviranje večkulturnosti slovenske družbe
--	---	---------	--------------------------	--	---	---

5 Tuji jeziki

Pripravljalci akcijskega načrta za področje tujih jezikov v izobraževanju smo izhajali iz ocene, da slovenski strateški razvojni dokumenti (bele knjige, resolucije, tudi učni načrti ...), ki črtajo razvojno pot (tuje)jezikovnega izobraževanja, pojmovno dobro sledijo izhodiščem in smernicam, ki jih za to kurikularno področje opredeljujejo ne le temeljne raziskave in strokovne podlage, tuje in naše, ampak tudi Svet Evrope, Evropska komisija in drugi nadnacionalni snovalci in usklajevalci razvoja. Vendar pa se stvari zataknejo, ko je treba konceptualne in strateške opredelitve spraviti s papirja in pisarn v šolsko življenje, zato imajo predvidene aktivnosti dvojno naravo.

Po eni strani napovedujejo sistemske ukrepe, ki bodo do določene mere normirali oz. standardizirali nekatere zdaj v celoti šolam prepuščene odločitve (npr. glede ponudbe tujih jezikov, odslej TJ), saj se zaradi neusklajenosti odločitev posameznih šol rušijo ustrezna ravnovesja v ponudbi in dostopnosti TJ na nacionalni ravni. Vendar bodo ti ukrepi izvedeni tako, da ne bodo zmanjšali pravic šol do avtonomnih izbir, ampak le jasneje opredelili standarde kakovosti in spodbujali k skladnejšim odločitvam.

Ob tem je treba tudi na novo razmisliti, ali je sedanja umestitev TJ (število, nabor, način poučevanja ...) v programe osnovnega in srednjega izobraževanja še ustrezen odgovor za razvijanje jezikovne zmožnosti mladega človeka sedanjega in bodočega časa. V ta namen bo treba izdelati analizo stanja in ponuditi morebitne spremembe glede umeščenosti TJ v programe osnovnega in srednjega izobraževanja ter doreči tudi temeljna pravila njihovega razmeščanja na nacionalni ravni.

Hkrati akcijski načrt vključuje tudi naloge oz. ukrepe, ki bodo:

- rezultate nekaterih razvojnih projektov, če se bodo izkazali za uspešne, učinkoviteje kot doslej umestili v šolski sistem in s tem potrdili njihovo upravičenost (npr. zgodnje učenje TJ, sporazumevanje v TJ kot transverzalna kompetenca ipd.) ter
- pripomogli k opredelitvi kompetenc učitelja TJ, ki bodo osnovno vodilo tako za oblikovanje programov izobraževanja učiteljev pred vstopom v delo kot tudi za programe njihovega nadaljnjega izobraževanja in strokovnega usposabljanja.

Po drugi strani pa akcijski načrt predvideva tudi dvoje ukrepov, ki bosta že uveljavljene sistemske rešitve podprla na operativni ravni, in sicer:

- načrtno in sistematično usposabljanje ponudnikov tujejezikovnega izobraževanja (vodstev šol oz. ravnateljev) in njegovih izvajalcev (učiteljev TJ), da bodo ponudili in izvajali pouk TJ z boljšim vpogledom v širši prostor in z večjim razumevanjem soodvisne povezanosti šolskih odločitev z nacionalno jezikovno politiko (ravnatelji) oz. s spopolnjenim in aktualiziranim strokovnim znanjem (učitelji TJ);
- izboljšave informiranja (postopkov in vsebin) ter, posledično, informiranosti uporabnikov tujejezikovnega izobraževanja, saj bodo njihova »informirana« pričakovanja, želje in zahteve do izvajalcev izobraževanja najučinkovitejši instrument zagotavljanja kakovosti.

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Sredstva: 2015, 2016, 2017, 2018	Kazalniki	Predvideni učinki
1. Zagotavljanje kakovosti in optimizacija poučevanja ter učenja tujih jezikov: Sistemski ukrepi	1.1 Umeščenost tujih jezikov v vzgojno-izobraževalno vertikalno programov predšolskega ter osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja: načrtovanje in izvedba analize 1.2 Umeščenost tujih jezikov v programe visokošolskega izobraževanja: načrtovanje in izvedba analize	MIZŠ		- Izvedena analiza - Obravnava analiz na strokovnih svetih s področja šolstva	- Kritičen pregled stanja kot osnova za morebitne spremembe umeščenosti TJ v izobraževalno vertikalno v vseh oz. posameznih vidikih - Ustrezne strokovne podlage za nadaljnje aktivnosti - Poznavanje zmogljivosti vzgojno-izobraževalnih inštitucij za izvajanje pouka TJ

	2.1 Umeščanje tujih jezikov v programe predšolskega ter osnovnega in srednjega izobraževanja: oblikovanje izhodišč in smernic 2.2 Razmeščanje tujih jezikov v vzgojno-izobraževalne institucije na nacionalni in regionalni ravni (oblikovanje nacionalne in regionalne mreže jezikov): oblikovanje izhodišč in smernic	MIZŠ		- Izdelane smernice - Obravnava smernic na strokovnih svetih s področja šolstva	- Poznavanje in razumevanje razmerja med ponudbo in povpraševanjem na področju tujih jezikov po posameznih šolskih okoliših - Večje upoštevanje družbenih vlog posameznih TJ pri njihovem umeščanju v programe PŠ, OŠ in SŠ izobraževanja ter pri njihovem razmeščanju v vzgojno-izobraževalne institucije na nacionalni in regionalni ravni - Izoblikovana osnova za vzpostavitev skupnega jezikovnega kurikula (na ravni posamezne šole)
--	---	------	--	---	---

	3. Postopno uvajanje zgodnjega učenja tujega jezika v osnovnošolsko izobraževanje: spremljava in evalvacija	MIZŠ		- Izvajanje spremljave - Izvedba evalvacije - Obravnava evalvacije na SSSI	- Kritični pregled in analiza – ter s tem poznavanje in razumevanje – ustreznosti veljavnih sistemskih rešitev za zgodnje učenje TJ kot osnova za morebitne izboljšave - Poznavanje zmogljivosti OŠ za izvajanje zgodnjega učenja TJ ter identifikacija morebitnih pomanjkljivosti kot osnova za morebitne izboljšave
	4. Ustrezna uveljavitev drugega tujega jezika v programih osnovnega in srednjega izobraževanja: oblikovanje izhodišč in smernic	MIZŠ		- Spremljava uvajanja drugega tujega jezika kot neobveznega izbirnega predmeta - Oblikovana izhodišča in smernice	- Boljše razumevanje pomena TJ2 v programih OŠ in SŠ izobraževanja tako pri otrocih in starših

				- Obravnava izhodišč in smernic na strokovnih svetih	kot učiteljih in vodstvih OŠ in SŠ - Boljše poznavanje učinkovitosti poučevanja drugega tujega jezika kot neobveznega izbirnega predmeta (z vidika možnosti šestletnega vstopanja in izstopanja v proces učenja, predpi- sanega minimalnega števila učencev itd.) - Boljše razumevanje pomena manjšinskih in sosedskih jezikov v vlogi TJ2 v programih OŠ in SŠ tako pri otrocih in starših kot učiteljih in vodstvih šol
--	--	--	--	--	--

					- Bolj prožne kurikularne možnosti za oblikovanje ponudbe TJ2 na šolah
	5. Ustrezna umestitev in uveljavitev klasičnih jezikov v vertikali osnovnega in srednjega izobraževanja: oblikovanje izhodišč in smernic	MIZŠ, MK		- Oblikovana izhodišča in smernice - Obravnava izhodišč in smernic na strokovnih svetih	- Boljše razumevanje pomena klasičnih jezikov v programih OŠ in SŠ izobraževanja tako pri otrocih in starših kot učiteljih in vodstvenih delavcih v OŠ in SŠ - Izoblikovane podlage za načrtno in sistematično nadaljnje izobraževanje in usposabljanje učiteljev ter razvoj učnih gradiv in drugih učnih orodij

	6. Ustrezna umestitev in uveljavitev italijanščine in madžarščine kot tujih jezikov v vertikali osnovnega in srednjega izobraževanja (tj. zunaj dvojezičnih območij, kjer sta to druga jezika): oblikovanje izhodišč in smernic	MIZŠ, MK		- Oblikovana izhodišča in smernice - Obravnava izhodišč in smernic na strokovnih svetih	- Boljše razumevanje pomena italijanščine in madžarščine kot TJ v programih OŠ in SŠ tako pri otrocih in starših kot učiteljih in vodstvenih delavcih v OŠ in SŠ - Izoblikovane podlage za načrtno in sistematično nadaljnje izobraževanje in usposabljanje učiteljev ter razvoj učnih gradiv in drugih učnih orodij
	7. Umestitev jezikovne zmožnosti v materinščini, učnem jeziku in tujih jezikih kot kroskurikularnih kompetenc v šolske izvedbene	MIZŠ, MK		- Izoblikovana izhodišča in smernice - Obravnava izhodišč in smernic na strokovnih svetih	- Intenzivno medpredmetno povezovanje s ciljem razvijanja jezikovne zmožnosti v učnem jeziku,

	kurikule: oblikovanje izhodišč in smernic				materinščini in tujih jezikih - Uveljavitev sodobnih in inovativnih didaktičnih metod poučevanja jezikov, ki upoštevajo sodobne procese jezikovne rabe in medkulturnega sporazumevanja - Intenzivno povezovanje z okoljem pri poučevanju TJ - Vključenost poučevanja strokovnih/področnih jezikov v poučevanje TJ v okviru kroskurikularnih jezikovnih povezav - Uveljavitev sodobnih in inovativnih
--	---	--	--	--	--

					didaktičnih metod poučevanja TJ jezikov za delo z učenci s posebnimi potrebami
	8. Vzpostavitev sistema certificiranja znanja tujih jezikov: oblikovanje izhodišč in smernic ter formalnopravnih podlag	MIZŠ		- Izoblikovana izhodišča in smernice za uvedbo sistema/modela certificiranja znanja tujih jezikov po veljavni evropski lestvici (Skupni evropski jezikovni okvir) ob zaključku osnovno- in srednješolskega izobraževanja - Obravnavanje izhodišč in smernic na strokovnih svetih - Izoblikovanje formalnopravnih podlag	- Mednarodna primerljivost ravni znanja slovenskih učencev in dijakov - Lažja mobilnost učečih se, ki pridobijo certifikat - Stalno spremljanje in usklajevanje ravni učenja in poučevanja s certificiranjem - Pozitiven povratni učinek na učenje in poučevanje tujih jezikov
	9. Kompetence učitelja tujega jezika: opredelitev v kontekstu	MIZŠ		- Opredelitev generičnih in predmetnospecifičnih	- Boljše razumevanje pomena doseganja

	zahtev sodobne šole oz. izobraževanja za 21. stoletje (kot podlaga za izobraževanje in samoizobraževanje)			nih kompetenc učitelja tujega jezika	generičnih in predmetnospecifičnih kompetenc učitelja tujega jezika tako pri učiteljih kot vodstvenih delavcih na vseh ravneh izobraževanja - Podlaga za oblikovanje študijskih in drugih izobraževalnih programov oz. za določanje profilov diplomantov
2. Informiranje in usposabljanje izvajalcev in udeležencev tujejezikovnega izobraževanja	10.1 Izboljšanje kakovosti informiranja in svetovanja učečim se (učencem, dijakom in njihovim staršem ter odraslim) glede izbire tujih jezikov ter ustrezne oblike in metode učenja: oblikovanje izhodišč in smernic (za	MIZŠ		- Izdelana izhodišča in smernice glede izbire tujih jezikov in ustreznih metod učenja - Informiranje in svetovanje glede izbire TJ in metod učenja po različnih informacijskih	- Strokovna podlaga nosilcem in izvajalcem informiranja - Pregled obstoječih informacij kot osnova za dopolnjevanje in izboljševanje informacij

	kakovostno informiranje in svetovanje) 10.2 Kakovostno informiranje in svetovanje učečim se glede izbire tujih jezikov ter ustrezne oblike in metode učenja: podajanje informacij in svetovanje			kanalih (objava na spletu, različne publikacije, na sestankih ...)	- Večja informiranost staršev in otrok glede ponudbe tujih jezikov v programih PŠ, OŠ in SŠ izobraževanja - Boljša informiranost staršev in otrok glede prioritetenosti znanja oz. učenja posameznih TJ z vidika upoštevanja njihovih družbenih vlog (<i>izobraževalne, kulturne, politične, gospodarske – zaposlitvene možnosti idr.</i>)
	11. Lokalni, regijski in nacionalni posveti, konference in delovna srečanja za razvijanje in poglobljanje razumevanja pomena in vloge tujejezičnega	MIZŠ		- Število posvetov, konferenc in delovnih srečanj - Vsebina/vsebine konferenc in delovnih srečanj	- Bolj poglobljeno razumevanje pomena in vloge učenja in znanja tujih jezikov v

	znanja in tujejezikovnega izobraževanja: organizacija in izvedba			- Oblike in načini izvedbe posvetov, konferenc in delovnih srečanj	vodstvih šol in med učitelji tujih jezikov - Bolj preudarne odločitve šol v zvezi s ponudbo tujih jezikov - Do učenja tujih jezikov bolj prijazna šolska učna okolja
	12. Profesionalno usposabljanje učiteljev tujih jezikov, slovenščine in nejezikovnih predmetov za razvijanje in poglobljanje razumevanja in poznavanja inovativnih pristopov k učenju in poučevanju jezikov ter za njihovo načrtovanje in vpeljavo v šolsko prakso na vseh ravneh izobraževanja: organizacija in izvedba	MIZŠ		- Število izobraževanj oz. usposabljanj - Vsebina/vsebine izobraževanj oz. usposabljanj - Oblike in načini izvedbe izobraževanj oz. usposabljanj	- Za inovativne pristope k učenju in poučevanju tujih jezikov bolj in bolje usposobljeni učitelji - Do učenja tujih jezikov bolj prilagojena in prijazna šolska učna okolja - Bolj kakovosten pouk tujih jezikov - Za učenje tujih jezikov bolj motivirani učenci ... - ... in boljši učni rezultati

6 Govorci s posebnimi potrebami

Aktivnosti, ki jih predvideva akcijski načrt, se neposredno navezujejo na ReNPJP 2014-2018, jo nadgrajujejo, saj zajemajo kompleksno problematiko, povezano z zelo različnimi skupinami govorcev in njihovimi specifičnimi komunikacijskimi potrebami.

Ad Razvijanje jezikovne zmožnosti v slovenskem znakovnem jeziku

Slovenski znakovni jezik uporabljajo osebe z različno stopnjo izgube sluha, ki je lahko pridobljena v različnih starostnih obdobjih, ter osebe z gluho slepoto, koristen pa je tudi v rehabilitaciji nekaterih posameznikov drugih skupin prizadetosti.

Pri gluhih z velikimi izgubami sluha, ki so nastopile v prelingvalnem obdobju, je to osnovni način sporazumevanja. Razvoj njihovega besednega jezika je zelo skromen. Tudi v odraslosti ga lahko razumejo zgolj v skladu s svojimi zmožnostmi, kar je lahko na nivoju 1-, 2- ali 3-letnega otroka, tako pisno kot ustno in ga tako tudi uporabljajo bodisi pisno ali ustno. Gluhi skoraj nikoli ne usvojijo verbalnega slovenskega jezika v tolikšni meri, da bi ga lahko uporabljali suvereno. Do določene mere ga obvladajo, vendar ne toliko, da bi bili povsem neodvisni in bi zanesljivo funkcionirali v vsakdanjem življenju.

Znakovnega jezika se žal ne učijo sistematično, vendar ga posameznik razvije ob stiku z drugimi gluhih, pogosto v šoli za gluhe in v odrasli dobi v društvih gluhih. Je znak kulturološke pripadnosti, socialnega povezovanja in s tem identifikacije jezikovne manjšine. V jeziku obstajajo pomembne razlike med prikazi pojmov, v komunikaciji med različnimi skupinami v odvisnosti od pokrajinske pripadnosti, kjer je v pokrajinskih društvih gluhih več možnosti za neposredno druženje, komunikacijo in s tem večje jezikovno poenotenje. To pomeni, da je danes razvit predvsem kot možnost za zadoščanje socialnih potreb gluhih, nemogoče ali zelo skromno pa za zadoščanje izobraževalnih potreb. V jeziku se uporabljajo mimika, pantomima in prave gluhe, arbitrarne kretnje splošne socialne geste, ki jih uporabljamo vsi ljudje, zelo različni »družinski« prikazi pojmov, s katerimi si pomagajo doma, v sliščem okolju, dokler ne pridejo v stik z

odraslimi gluhi. Zato je kakovost tolmačenja še vedno v veliki meri odvisna predvsem od iznajdljivosti tolmača, njegovega poznavanja snovi in gluhega ter sposobnosti sporočilo približati skupnosti gluhih s skromnim naborom kretenj. Zato sta razvoj SZJ in znanstvenoraziskovalno delo na tem področju nujno potrebna. Prav tako je treba sprejeti izobraževalni program za SZJ kot prvi jezik in s tem omogočiti izobraževanje na vseh smereh in stopnjah izobraževanja. Glede na jezikovno besedno manjzmožnost se posledice izražajo na mnogoterih področjih funkcioniranja gluhih doma, v službi in širšem socialnem okolju. Primanjkljaji na kognitivnem področju (spoznavanje, zaznavanje) ter slabo avtomatizirane veščine branja, slabo razumevanje in pisanje vztrajajo tudi v obdobje odraslosti in posameznika ovirajo pri doseganju izobraževalnih, zaposlitvenih ciljev ter socialnem vključevanju v ožje in širše okolje. Posledice se kažejo v socializaciji, akademskih dosežkih, motoričnih spretnostih. Odrasle osebe označujejo številne značilnosti, ki jim predstavljajo vsakodnevne ovire. Velik vpliv na funkcioniranje odraslih imajo socialne in čustvene značilnosti posameznika, saj so zaradi težav pogosto prisotni vsesplošen občutek manjvrednosti, nizko samospoštovanje, slaba samopodoba, občutek nezmožnosti in nekompetentnosti.

Ad Oblikovanje smernic in navodil za prilagajanje obrazcev, listin, vlog itd., ki jih izdajajo na upravnih enotah, ob volitvah itd.

Osebe z disleksijo in drugimi težavami branja bodo uspešnejše, če bodo listine, obrazci, vloge itd. prilagojeni njihovim potrebam. Uspešnejše bo branje obrazcev in posledično uspešnejše zadovoljevanje osebnih potreb in njihovo vključevanje v družbo. Pri težavah z izpolnjevanjem obrazcev ne gre zgolj le za bralne težave, saj ti dokumenti navadno ne zahtevajo veliko branja. Težave se pojavijo zaradi dvoumnosti napisanih vprašanj in postavk ter neustrezne, manj jasne zgradbe ter organizacije informacij. Največkrat zato ne vedo, kaj morajo napisati oz. kam katera informacija sodi (desno od vprašanja, pod vprašanje, v določene kvadratke ...). Zato so potrebne prilagoditve, ki vključujejo prilagoditve jezika (razumljiva, nedvoumna vprašanja), strukture (tabele z jasno in razumno urejeno shemo), tipografije (ustrezne oblika in velikost tiska ...).

Ad Razvoj metod in didaktičnih gradiv za osebe z disleksijo (e-različice učbenikov, delovnih zvezkov, specifičnih treningov, IKT-programi za učenje uporabe podporne tehnologije itd.)

V okviru predvidenih sredstev je mogoče pripraviti informacije o vrstah prilagoditev, ki so učencem in dijakom lahko v pomoč pri učenju, informacije o možnostih in veščinah rabe IKT (razna podporna tehnologija in aplikacije za tablične računalnike in mobilne telefone), trening za določeno področje primanjkljajev, e-gradiv za ozaveščanje vrstnikov o značilnostih in potrebah učencev in dijakov z disleksijo ter gradivo Navodila za samostojno učenje učencev in dijakov z disleksijo.

Ad Usposabljanje učiteljev/vzgojiteljev v osnovnih in srednjih šolah za delo z osebami z disleksijo in Usposabljanje srednješolskih učiteljev srednjih poklicnih šol za učinkovitejše vključevanje dijakov z disleksijo, NSUT in AS v redni proces izobraževanja

Obe dejavnosti bi uresničili v enotni obliki izobraževanja, ki bi se izvajala v daljšem časovnem obdobju, posebej za time osnovnošolskih strokovnih delavcev in posebej za time srednješolskih strokovnih delavcev. Time učiteljev in strokovnih delavcev bi izobraževali za uspešno odkrivanje, poučevanje, individualne in skupinske oblike pomoči ter tudi za razvoj strategij učinkovitejšega vključevanja učencev in dijakov v socialno okolje.

Iz rezultatov mednarodne raziskave o pismenosti petnajstletnikov PISA (2009) je razvidno, da več kot 20 odstotkov slovenskih petnajstletnikov ni doseglo nivoja bralne pismenosti, ki bi jim omogočala uspešno šolanje in vključevanje v družbo. Nižjo stopnjo pismenosti dosega raznolika populacija mladostnikov z učnimi težavami, ki ima kljub ustreznim intelektualnim sposobnostim zaradi notranjih in zunanjih razlogov težave pri učenju. Iz podatkov PISA (2011) raziskave pa je tudi razvidno, da je uspešnost dijakov močno povezana s stopnjo izobrazbe staršev in socialno-ekonomskim statusom družine mladostnika ter srednješolskim programom, v katerega je vključen.

Učenci in dijaki z izrazito disleksijo potrebujejo specifične treninge specifičnih kognitivnih in metakognitivnih strategij in veščin, več časa za dejavnosti, pri katerih je izvajanje ovirano zaradi specifičnih primanjkljajev, prilagoditve pisnih gradiv (jezik, struktura, tipografija) in oblik pisnega izražanja, predvsem pri preverjanju znanja, ter ustrezne učne in tehnične pripomočke, da lahko optimalno razvijejo svoje potenciale v vzgojno-izobraževalnem procesu ter pri zaposlovanju in socialnem vključevanju v družbo. Učenci in dijaki z NSUT imajo lahko zelo dobro razvita področja jezika, kot je besednjak, dolgoročni besedni spomin in fonološko zavedanje (področje fonologije, morfologije in skladnje), težave pa so prisotne na določenih vidikih pomenoslovja in pragmatike. Težko sledijo informacijam (pisnim in ustnim), ki za pojasnjevanje abstraktnejših vsebin vključujejo prenesene pomene, metafore, analogije in t. i. sporočila med vrsticami. Ker so verbalno zelo gostobesedni, dajejo vtis, da imajo zelo dobro razvit jezik, ob pozornem poslušanju pa je opaziti, da imajo težave z modulacijo, s smiselnim sestavljanjem vsebine v neko celoto itd. Težave s funkcionalno rabo jezika povzročajo tudi komunikacijske težave.

Prilagoditve v procesu poučevanja izvaja učitelj ob pomoči svetovalnih delavcev in specialno-rehabilitacijskih pedagogov. Le s pomočjo dobrega timskega sodelovanja strokovnih delavcev, staršev ter učencev ali dijakov lahko dosežemo izboljšanje izobraževalnih dosežkov in socialnega vključevanja. Predlagamo daljše (enoletno) izobraževanje timov strokovnih delavcev, torej učiteljev in svetovalnih delavcev z istih šol. Timi uspešneje poučujejo in obravnavajo učence in dijake ter poleg tega še širijo znanje na druge strokovne delavce na šoli. Za šolske time bomo organizirali predavanja z delavnicami, na katerih bodo spoznali značilnosti učencev in dijakov s SUT, potrebne prilagoditve v procesu poučevanja, prilagoditve gradiv in učnega okolja njihovim posebnim potrebam in močnim področjem, poleg tega pa še strategije, ki omogočajo boljšo organiziranost, zbranost, motivacijo, samoocenjevanje itd. učencev in dijakov z disleksijo, NSUT in AS.

Dodatno pojasnilo glede gluhoslepih:

Pri osebah z gluhoslepoto govorimo o hkratni okvari sluha in vida. Ne govorimo o seštevku okvar, torej o tem, da k definiciji gluhot prištejemo še definicijo slepote. Pri gluhoslepoti gre za popolnoma novo specifično skupino ljudi, ki je edinstvena in je za to opredeljena z edinstveno definicijo.

Za vse osebe z gluhoslepoto se uporablja enoten izraz, to je »gluhoslep« oziroma »oseba z gluhoslepoto«. Izraz gluhoslep označuje seštevku okvar, zaradi česar so leta 1990 na Mednarodni konferenci združenja za izobraževanje o gluhoslepih (IAEDB – International Association for the Education of Deaf-Blind Persons, pozneje se je preimenovala v Dbi – Deafblind International) sprejeli termin »gluhoslep«. Novejše tendence mednarodnih organizacij pozivajo k uporabi termina »osebe z gluhoslepoto«.

Gluhoslepota je izjemno heterogena in razumljena v širokem razponu različnih kombinacij jakosti okvar dveh čutil. Popolna gluhot s popolno slepoto (praktična gluhoslepota) je redka, osebe, ki se uvrščajo med gluhoslepe, imajo najpogostejše različne kombinacije okvar obeh čutil. Prav zaradi tega je vsaka oseba z gluhoslepoto povsem različna od druge osebe z gluhoslepoto. Edina njihova skupna točka je, da so do pomenljive stopnje prikrajšani pri uporabi čutil na daljavo. Zaradi navedenega je treba vsako osebo z gluhoslepoto obravnavati individualno.

Osebe z gluhoslepoto so skupina ljudi, pri katerih so izjemno izražene in občutene socialne posledice gluhoslepote, ki načnejo tudi najbolj osnovno bit teh ljudi. Zaradi blaženja le-teh in zmanjšanja socialne izolacije oseb z gluhoslepoto je toliko pomembnejše področje jezika – jezika posameznika z gluhoslepoto (govorimo o številnih načinih sporazumevanja), kajti šele jezik je tisti, ki jim omogoča, da postanejo razumljivi in da tudi oni razumejo okolico.

Pri osebah z gluhoslepoto je treba upoštevati, da gre za povsem drugačno tolmačenje in komunikacijo kot za tolmačenje gluhim. V mednarodnem merilu se zahtevata na posameznika z gluhoslepoto dva tolmača. Nezanemarljivo je dejstvo, da veliko oseb z gluhoslepoto nima izoblikovanega načina sporazumevanja in je treba individualno, (izključno) z njim razviti njegov jezik – način sporazumevanja, ki je prilagojen njegovim zmožnostim in sposobnostim. V mnogih primerih

se svojci ne znajo sporazumevati z osebo z gluhoslepoto, prav tako ne okolica, zaradi česar je treba poleg ureditve tolmačev in osebnih asistentov za osebe z gluhoslepoto usposobiti tudi najbližje osebe gluhoslepih.

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
1. Razvijanje jezikovne zmožnosti v slovenskem znakovnem jeziku	Evalvacija razvitosti SZJ z leksikalnega, skladenjskega in oblikoslovnega vidika ter ugotavljanje njegove primernosti in usklajenosti glede na ZUSZJ in praktične uporabe z vidika tolmačenja, učnih načrtov,	MK		2017–2018	Število raziskav, študij, strokovnih člankov in drugih znanstvenih tekstov na temo SZJ	Dvig jezikovne zmožnosti, učinkovitejši izobraževalni sistem

¹⁵ MK je z Uredbo o porabi sredstev evropske kohezijske politike v Republiki Sloveniji v programskem obdobju 2014–2020 za cilj naložbe za rast in delovna mesta pridobilo 500.000,00 evrov za obdobje 2017–2019 za projekt Jezikovna integracija ranljivih skupin govorcev v Republiki Sloveniji, ki celostno vključuje vse skupine govorcev in sledi vsem ciljem iz tega poglavja, glede izdelave orodij za učinkovitejše sporazumevanje pa tudi ciljem iz Akcijskega načrta za jezikovno opremljenost.

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
	učnih gradiv in pouka SZJ					
	Stalno/sprotno usposabljanje tolmačev slovenskega znakovnega jezika	Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik (javno pooblastilo)	Redna dejavnost	Trajno	Število izvedenih izobraževalnih oblik za tolmače	Ustrezno usposobljeni tolmači SZJ
	Izobraževanje v slovenskem znakovnem jeziku na vseh stopnjah šolanja	MIZŠ		Trajno	Število vključenih učencev in dijakov	Uresničitev zakonske pravice do izobraževanja v svojem jeziku

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
2. Omogočanje alternativnih poti sporazumevanja in pridobivanja informacij v javnem življenju za slepe in slabovidne¹⁶, gluhoslepe, osebe s specifičnimi motnjami (na primer disleksija, slabše bralne in učne sposobnosti, govorno-jezikovne motnje ipd.) ter osebe z motnjami v duševnem razvoju	Opremljanje javnih prostorov s prikazovalniki, zvočnimi, talnimi in stenskimi taktilnimi oznakami, barvnimi oz. kontrastnimi oznakami, zvočnimi semaforскими tipkami itd.,	MZI	400.000 EUR (celoten cilj)	Do leta 2018	Število ustrezno opremljenih javnih prostorov	Boljša dostopnost javnih prostorov gluhim in naglušnim osebam ter slepim in slabovidnim ter gluhoslepim ljudem

¹⁶ V vsem besedilu akcijskih načrtov je treba v primeru slepih in slabovidnih izraz GOVOREC razumeti kot UPORABNIK JEZIKA ali BRALEC. Za slepe in slabovidne namreč govor praviloma ne predstavlja nobene težave, velika težava zanje pa je branje besedil v kakršni koli obliki, razen če so ustrezno opremljeni in usposobljeni za uporabo digitaliziranih besedil in če so seveda ta na voljo. Prav tako pomeni izraz GOVOREC v kontekstu gluhotе uporabnika jezika, bodisi besednega ali nebesednega.

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
	indukcijskimi zankami ¹⁷					

¹⁷ Aktivnost se nanaša na sistemsko urejanje, ki je v pristojnosti MZL, izvajalci pa so lokalne skupnosti, investitorji ipd.

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
	Omogočanje spremljanja kulturne ponudbe v znakovnem jeziku ter z avdiodeskripcijo	MK		2017–2018	Število kulturnih dogodkov, opremljenih z znakovnim jezikom in avdiodeskripcijo	Boljša dostopnost kulturne ponudbe gluhih in naglušnim ter slepim in slabovidnim osebam
	Besedni zapis avdiodogajanja in tolmačenja v SZJ na različnih medijih in zvočni opis dogajanja v sliki	MK, filmski sklad, RTV SLO		Trajno	Število TV-oddaj in filmov	Boljša dostopnost TV-oddaj in filmov gluhih in naglušnim osebam ter slepim in slabovidnim osebam
	Tiskanje besedil v brajici (učna gradiva, učbeniki, leposlovje od priprave za tisk do	MK, MIZŠ		Trajno	Število tiskanih gradiv v brajici	Boljša jezikovna dostopnost

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
	tiskanja gradiva, uradni dokumenti, označevanje izdelkov, napisi v javnosti, leposlovje) od priprave za tisk do tiskanja gradiva ¹⁸					
	Imenovanje strokovne skupine z namenom posodobitve in	MDDSZ		2018	Uvedba brajice v bralnike zaslona in druge naprave ¹⁹	Poenoten, prijaznejši brajev zapis

¹⁸ Poleg ustne je pomembna tudi pisna komunikacija. Slepí in slabovidni zaradi okvare vida lahko pisno komunicirajo s pomočjo računalnikov ali brajevih pisalnih strojev. Zato je potrebno, da slepega naučimo brati, hkrati pa mu tudi omogočimo, da to znanje uporablja. S tem ga bomo tudi lažje socializirali in vključili v družbo. Tako bo postal aktiven državljan, ki bo zanimiv tudi za trg dela, še pomembneje pa je, da bo lahko tudi sam prispeval k razvoju družbe.

¹⁹ Uvedba brajice v bralnike zaslona in druge naprave pomeni oblikovanje kodnih tabel znakov, ki jih razume posamezen bralnik, njihovo objavo na spletu ter njihovo vgraditev v izdelek, če je to možno, že v produkcijski hiši.

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
	standardizacije slovenske brajice					
	Oblikovanje obrazcev, listin, vlog itd., ki se izdajajo na upravnih enotah, ob volitvah (možnost elektronske ali oblikovno prilagojene seznanitve z vsebino in izpolnjevanjem obrazcev)	MJU (koordinator aktivnosti) in druga ministrstva		Trajno	Število upravnih enot, opremljene z prilagojenimi listinami, obrazci, vlogami itd.	Dostopnost obrazcev, listin, vlog itd. slepim in slabovidnim osebam v prilagojeni tehniki
	Prilagajanje literarnih del v sloven-	MK		2017–2018	Število literarnih del v zvočni obliki, brajici,	Boljša dostopnost literarnih del v

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
	skem jeziku v obliko, primerno za slepe in slabovidne				povečanem tisku in digitalnem zapisu	slovenskem jeziku slepim in slabovidnim osebam
	Avdiodeskripcija TV-oddaj in filmov ter gledaliških predstav	Filmski sklad, RTV SLO		Trajno	Število TV-oddaj in filmov ter gledaliških predstav	Dostopnost TV-oddaj in filmov ter gledaliških predstav slepim in slabovidnim osebam
	Opremljanje ustanov kulturne dediščine z oznakami za slepe in slabovidne	MK		Trajno	Število ustanov	Dostopnost kulturne dediščine slepim in slabovidnim osebam
	Ugotavljanje stanja načina sporazumevanja oseb z gluhoslepoto	MK, MDDSZ		Trajno	Število izvedenih ukrepov na področju sporazumevanja oseb z gluhoslepoto	Boljša jezikovna integracija oseb z gluhoslepoto

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
	Oblikovanje smernic in navodil za prilagajanje obrazcev, listin, vlog itd., ki jih izdajajo na upravnih enotah, ob volitvah itd.	MJU (koordinator aktivnosti) in druga ministrstva		2015–2016	Oblikovanje smernic in navodil za prilagajanje obrazcev, listin, vlog itd. za uspešnejše branje obrazcev, listin, vlog itd. in uspešnejše vključevanje v družbo	Dvig jezikovne zmožnosti in bralne pismenosti
	Osveščanje javnosti o pravici do dostopa informacij v lahkem branju prek medijev	MK, MDDSZ		Trajno	Število akcij	Boljša jezikovna integracija

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
	Zakonska opredelitev lahkega branja	MDDSZ		2015–2016	Sprejet zakon	Samostojno branje z razumevanjem oseb z motnjo v duševnem razvoju (dvig jezikovne zmožnosti)
	Organizacija seminarjev, delavnic o lahkem branju	MK, MDDSZ		Trajno	Število seminarjev/delavnic in udeležencev	Boljša jezikovna integracija
	Opremljanje javnih prostorov s poenotenimi označbami v lahko berljivi obliki	MZI		2016–2017	Število pravilno označenih prostorov	Dvig jezikovne zmožnosti
	Posredovanje slovenskih aktualnih literarnih del ter muzejskih in	MK		2017–2018	Število izdanih literarnih del in	Boljša jezikovna integracija

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
	galerijskih razstav v obliki lahkega branja				muzejskih in galerijskih razstav	
3. cilj: Popularizacija pridobivanja zmožnosti za alternativne poti sporazumevanja pri drugih govorcih	Tečaji slovenskega znakovnega jezika	MK		2017–2018	Število tečajev SZJ	Dvig jezikovne zmožnosti
	Izdaja specializiranih slovarjev SZJ in posodobitev obstoječega slovarja	MK		2017–2018	Število izdanih slovarjev	Boljša jezikovna integracija
	Tečaji brajice	MK		2017–2018	Število izvedenih tečajev	Boljša jezikovna integracija

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
	Tečaji o načinih sporazumevanja z osebami z gluhoslepoto	MK		2017–2018	Število izvedenih tečajev	Boljša jezikovna integracija
	Informiranje in osveščanje strokovne javnosti o načinih sporazumevanja z osebami z gluhoslepoto (zaposlene znotraj številnih institucij, domovi za stare, zavodi ...)	MK		2017–2018	Informiranje	Boljša jezikovna integracija

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
	Tečaji priprave lahko berljivih in razumljivih besedil	MK, MDDSZ		Trajno		Boljša jezikovna integracija
4. cilj: Izpopolnjevanje jezikovne zmožnosti v slovenščini za govorce/bralce s posebnimi potrebami	Razvoj metod in didaktičnih pripomočkov, učbenikov, gradiv za pouk SZJ	MK		2017–2018	Število novih didaktičnih gradiv	Dvig jezikovne zmožnosti
	Razvoj metod in didaktičnih gradiv za slepe in slabovidne	MK, MIZŠ		2017–2018	Število novih didaktičnih gradiv	Dvig jezikovne zmožnosti
	Imenovanje programskega sveta za pripravo vsebin in programov NPK in	MDDSZ v sodelovanju z drugimi resorji		2016	Število sprejetih programskih dokumentov	Boljša jezikovna integracija

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
	neformalnega izobraževanje oseb z motnjo v duševnem razvoju					
	Koncept lahkega branja vključiti v izobraževalne programe srednjih šol, ki se izobražujejo za delo z osebami z motnjami v duševnem razvoju	MIZŠ		Trajno	– Število programov – Število dijakov/šudentov	Učinkovitejši izobraževalni sistem
5. Vključevanje oseb s posebnimi potrebami v družbo	Usposabljanje učiteljev/vzgojiteljev za delo z gluhihimi in naglušnimi osebami, vključe-	MIZŠ		2015–2018	Število izobraževalnih oblik	Učinkovitejši izobraževalni sistem

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Predvidena sredstva 2015–2018: 500.000,00 EUR ¹⁵	Predvideni rok	Kazalniki	Predvideni učinki
	nimi v redne oblike izobraževanja					
	Usposabljanje učiteljev/vzgojiteljev za delo s slepimi in slabovidnimi osebami, vključenimi v redne oblike izobraževanja	MIZŠ		2015–2018	Število izobraževalnih oblik	Učinkovitejši izobraževalni sistem
	Usposabljanje učiteljev/vzgojiteljev za delo z gluho-slepimi osebami, vključenimi v redne oblike izobraževanja	MIZŠ		2015–2018	Število izobraževalnih oblik	Učinkovitejši izobraževalni sistem

7 Jezikovna ureditev visokega šolstva in znanosti

1. cilj: Omogočanje prostega pretoka študentov in profesorjev

Za vzpostavitev jezikovne politike v visokem šolstvu je treba normalizirati jezikovno zavedanje, da slovenski jezik v terciarnem izobraževanju ni ovira za internacionalizacijo visokega šolstva. Resolucija predvideva jasen sistem ločevanja med krajšimi oblikami študijskega bivanja študentov in visokošolskih učiteljev ter med daljšimi oblikami vključevanja študentov in profesorjev v visokošolski sistem Republike Slovenije. Izkušnje na področju poučevanja slovenščine kot tujega jezika kažejo, da tuj študent lahko spremlja predavanja v slovenščini po enem letu bivanja v Sloveniji in učenja slovenščine, visokošolski učitelji pa so sposobni predavati v slovenščini po štirih letih bivanja v Sloveniji in učenja slovenščine. Po izteku enega leta za študente oz. štirih let za učitelje se pridobi spričevalo o znanju slovenščine na ustrezni ravni. Zaključna dela (diplome, magistrska dela, doktorate) lahko tuji študenti pišejo v tujem jeziku (s povzetkom v slovenščini) ne glede na naravo visokošolskega programa. Tuji visokošolski učitelji na študijskih izmenjavah lahko predavajo v tujem jeziku za slovenske in tuje študente.

Študentom, ki so redno vpisani v študijske programe v Avstriji in Italiji z namenom, da bi postali učitelji v slovenskih ali dvojezičnih šolah, in prihajajo na izmenjave v Slovenijo v skladu s posebnimi pogodbami, je treba omogočiti, da kot tuji študenti na krajših izmenjavah poslušajo predmete v slovenskem jeziku. Dogaja se, da jih vključijo v angleške izvedbe in da sekundarnega cilja izobraževanja, tj. izboljšanja kompetence v slovenščini, sploh ne dosežejo.

2. cilj: Ohranitev statusa slovenščine kot uradnega in učnega jezika visokega šolstva

Obstoječa zakonodaja zagotavlja slovenščini status visokošolskega jezika in hkrati v ZVŠ dopušča rabo tujih jezikov, za kar so določeni omejevalne okoliščine in postopki sprejemanja takšnih odločitev. Omejevalne okoliščine pa so nejasne in v praksi omogočajo poljubne interpretacije, npr. besedne zveze »deli študijskega programa« ali »večje število tujih študentov«. Tudi zakonska določba jezikovnonačrtovalnih dejavnosti v zvezi s slovenščino kot strokovnim in znanstvenim ter s slovenščino kot tujim jezikom se od sprejetja zakona ni udejanjila.

V Resoluciji o nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2010 (ReNPVŠ11-20) je zapisano, da morajo vsi študijski programi zagotavljati pridobivanje znanja, veščin in spretnosti skladno z nacionalnim ogrodjem kvalifikacij ter ključnih kompetenc, med katerimi sta tudi sporazumevanje v maternem jeziku ter sposobnost delovanja v mednarodnem prostoru. V poglavju o internacionalizaciji visokega šolstva je izpostavljeno konstantno in kakovostno jezikovno usposabljanje za osebje in študente. Ker je visokošolski prostor odprt in umeščen v mednarodno okolje, je raba tujih jezikov nujna, slovenska stran pa je dolžna vgraditi mehanizme, ki bodo še naprej ohranjali in podpirali razvoj slovenščine tako v vlogi učnega jezika kot jezika stroke in znanosti.

Zakonodaja na področju učnega jezika v visokem šolstvu mora omogočiti, da ima vsak slovenski študent možnost študirati v slovenščini.

3. cilj: Razvijati jezikovno zmožnost v strokovnem jeziku

Glede ukrepa v resoluciji »za potrebe dela na ravni EU se oblikuje poseben magistrski študijski program za pridobitev strokovnega naziva pravnik lingvist« je bila opravljena raziskava med delujočimi pravniki lingvisti (Logar, Kalin Golob 2014, Teorija in praksa), ki kaže, da bi bilo ta ukrep smiselno preoblikovati:

»Predstavljeni rezultati ankete in pa dejstvo, da je na ravni institucij EU potreba po slovenskih pravnih lingvistih vendarle omejena na manj kot štirideset delovnih mest, kažeta, da tak poseben program v ožjem smislu – torej le za potrebe EU – pravzaprav ni pereče potreben. Lahko pa ukrep razumemo širše ter ga interpretiramo kot potrebo po profilu diplomanta oz. diplomantke z enakovrednimi pravnimi ter (specializiranimi) jezikovnimi (slovenskimi in več tujejezičnimi) kompetencami, ki bi se oblikoval v interdisciplinarnem podiplomskem študijskem programu. Takó, širše razumljeni študijski programi ali programi za izpopolnjevanje na področjih in za poklice, ki jih še pred desetletjem nismo potrebovali, gotovo sodijo med potrebne jezikovnopolitične ukrepe ter izhajajo iz spoznanj o nujnosti vseživljenjskega poklicnega izobraževanja.«

4. cilj: Izboljšati položaj slovenščine kot jezika znanosti

Cilj je pri operacionalizaciji prav tako treba povezati z vprašanji jezikovne opremljenosti ter iskati sinergijo pri osmišljenem in tehnološko modernem (delno samodejnem) nastajanju terminologij na podlagi slovenskih in tujih objav. Zato je treba z ARRS, univerzami in inštituti odpreti razpravo o sistematičnem zbiranju terminologije in mehanizmih za objavlanje v slovenskem jeziku ter oblikovati učinkovit in enoten sistem zbiranja in obdelave jezikovnih virov za terminologije.

Cilj	Aktivnosti	Nosilec	Sredstva: 2015, 2016, 2017, 2018	Kazalniki	Predvideni učinki
1. Omogočanje prostega pretoka	a) Vzpostavitev in ohranjanje sistema	Avtonomija univerz		- Sistem učenja slovenščine za tuje	Uspešna jezikovna integracija tujih učiteljev in

študentov in profesorjev	učinkovitega učenja slovenščine: - za redne tuje študente, - študente iz visokošolskih ustanov v zamejstvu, ki prihajajo v Slovenijo tudi z namenom jezikovnega izpopolnjevanja v slovenščini, - tuje (redno) zaposlene visokošolske učitelje znotraj posameznih univerz b) Priprava statutarne pravil univerz glede zahtev o ustreznem znanju slovenščine za tuje redne študente in redno zaposlene tuje visokošolske učitelje c) Načrt usposabljanja in			študente in profesorje - Število tečajev slovenščine za erazmovce, redne tuje študente ter tuje profesorje - Umestitev normativnih podlag v delovnopravno zakonodajo in posledično v statute univerz (upoštevanje znanja slovenščine pri postopkih vpisovanja tujih študentov) - Število tečajev tujih jezikov za slovenske visokošolske učitelje in sistem preverjanja znanja za tiste, ki predavajo v tujem jeziku	študentov v slovenski visokošolski prostor, učinkovita in recipročna izmenjava znanstvenih idej in dosežkov
---------------------------------	--	--	--	---	---

	usposabljanje učiteljev za strokovno in pedagoško sporazumevanje v slovenščini in drugih jezikih ter načrt preverjanja jezikovnega znanja v drugih jezikih za tiste učitelje, ki izvajajo izbirne module in programe v drugih jezikih				
2. Ohranitev statusa slovenščine kot uradnega in učnega jezika visokega šolstva	Vključitev mehanizmov za ohranjanje in razvoj slovenščine v zakonodajo in izvedbene dokumente	MIZŠ		Število vključenih mehanizmov	Ohranjanje in razvoj jezikovnih standardov v visokošolskem prostoru
3. Razvijati jezikovno zmožnost v strokovnem jeziku	a) Izvedba terenske raziskave za ugotovitev zadovoljstva in učinkovitosti že vklju-	Avtonomija univerz	2016 10.000,00 EUR ²⁰		

²⁰ Ocena stroška; izvedba je v pristojnosti univerz. Prim. tudi v nadaljevanju.

	čenih vsebin in kompetenc za učinko-vito strokovno in znanstveno sporočanje na visokošolski ravni b) Izdelava učnega načrta za priporočljivi uvodni predmet prvostopenjskih programov in uvedba predmeta v slovenske visokošolske programe c) Spodbujanje nastajanja kakovostnih visokošolskih učbenikov v slovenščini in prevodov kakovostnih učbenikov iz tujih jezikov d) Za potrebe dela na ravni EU se oblikujejo posebni izpopolnjevalni programi oz.		2015–2016 5.000,00 + stroški predmeta (pribl. 14.000 za eno izvedbo na eni fakulteti) 2015–2018 100.000,00 2015–2017 sredstva glede na ceno programa		
--	---	--	---	--	--

	magistrski študijski program za specializacijo na področju medkulturnega komuniciranja				
4. Izboljšati položaj slovenščine kot jezika znanosti	a) Univerze prek habilitacijske politike vzpostavijo spodbude za objavlanje znanstvenih in strokovnih besedil v slovenščini b) Poleg objavlanja v tujem jeziku naj NAKVIS, ARRS in univerze med pogoje za izvolitve in pogoje za financiranje programskih skupin uvrstijo tudi obvezno objavlanje izvirnih znanstvenih člankov, učbenikov, terminoloških gradiv in mono-grafij v slovenščini c) Sistematično uredi-ti zbiranje	Avtonomija univerz	2015–2016 2015–2016 2015–2018 (gl. jezikovna opremljenost)	- Sprejetje in uvedba sistema habilitacijskih pravil in sistema financiranja programskih skupin s posebnim poudarkom na slovenskih strokovnih objavah - Ureditev sistema zbiranja strokovno-znanstvenih za nastajanje terminologije (repozitorij)	Povečanje strokovnih objav v slovenskem jeziku, razvoj slovenskega strokovno-znanstvenega jezika in terminologije, seznanjanje slovenske javnosti z rezultati raziskav slovenske znanosti

	terminolo-gije z enotnim siste-mom zbiranja virov in njihove obdelave				
--	--	--	--	--	--